

32. møde.

Tirsdag den 3. december kl. 14³⁰.

Formanden: I skrivelse af 29. f. m. har folketingsmand Herluf Rasmussen, der har orlov, meddelt, at han fra og med den 5. d. m. atter kan give møde i folketinget. Stedfortræderen, kontorassistent fru Lis Mølbjergs hverv som midlertidigt medlem ophører herefter fra samme dato at regne.

Den første sag på dagsordenen var:

Anden (sidste) behandling af forslag til folketingsbeslutning om Danmarks ratifikation af traktaten om forbud mod kernevåbenforsøg i atmosfæren, det ydre rum og under vandet, undertegnet den 5. august 1963 af regeringerne for De socialistiske Sovjetrepublikkers Union, Det forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland og Amerikas Forenede Stater.

(Første behandling findes i tidenden sp. 1324).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Sagen sattes til forhandling.

Udenrigsministeren (Per Hækkerup): Under første behandling gjorde det ærede medlem hr. Per Federspiel nogle bemærkninger om oversættelsen fra engelsk til dansk. Jeg kender jo det ærede medlem som en stor ekspert i det engelske sprog, og jeg følte mig derfor lettere rystet over, at der skulle være sådanne fejl eller misforståelser i oversættelsen.

Jeg har bedt vore eksperter i udenrigsministeriet om at gennemgå overenskomsten. De har gennemgået den og har derefter konsulteret andre eksperter på området, derunder undersøgt, hvorledes oversættelsen foregår til norsk, til svensk, til svensk-finsk og til tysk. De har endvidere undersøgt spørgsmålet i en række ordbøger som Websters og for en ordens skyld også taget Gyldendals engelsk-danske ordbog og

Vinterberg og Bodelsens store dansk-engelske ordbog med.

Efter at alle disse ekspertundersøgelser har fundet sted, mener de at måtte fastholde tre af de formuleringer i oversættelsen, som det ærede medlem hr. Per Federspiel henledte opmærksomheden på, men mener, at den fjerde formulering, som det ærede medlem påpegede, måske kunne have været lidt mere elegant, og det vil nu komme til at ske i teksten. Jeg håber, det ærede medlem vil anerkende disses ekspertise.

Per Federspiel: Jeg takker den højtærede minister for den omhu, hvormed disse spørgsmål er blevet undersøgt. Men jeg vil dog anbefale, at udenrigsministeriet en anden gang ikke anvender Webster's Dictionary, som er et amerikansk leksikon, men anvender The Oxford English Dictionary.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslaget til folketingsbeslutning vedtoges enstemmigt med 120 stemmer.

Formanden: Der vil nu blive givet udenrigsministeren meddelelse om denne vedtagelse.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1964 til 31. marts 1965.

(Lovforslaget findes i tillæg D. sp. 1, fremsættelsen i tidenden sp. 1222).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Kaj Andresen: Jeg vil gerne indledningsvis takke finansministeren, fordi finansministeriet har imødekommet en række ønsker fra finansudvalget vedrørende budgetopstillingen og vort ønske om materiale til nærmere belysning af bevillingslovenes indhold.

Senest har finansudvalgets medlemmer modtaget en oversigt i forbindelse med det foreliggende forslag, hvoraf det fremgår, hvorledes de samlede udgifter fordeles på visse vigtige poster såsom tjenestemand-

[Kaj Andresen.]

lønninger, medhjælpslønninger og lovbundne udgifter samt en tilsvarende opstilling for de enkelte paragraffer. Måske kan det i fremtiden suppleres med andre poster, og jeg tror, det vil være af værdi under den kommende gennemgang af finanslovsforslaget.

Det væsentligste fremskridt i opstillingen i år er, at der nu er tilvejebragt overensstemmelse mellem finanslovsforslaget og den økonomiske årsoversigt, således som jeg efterlyste det i fjor. For at lette os overblikket er det i hvert fald nødvendigt.

I denne forbindelse blot et enkelt hjertesuk. Når det nu engang er en kendsgerning, at det beløb, som kaldes kasseoverskud, i stor udstrækning — måske større, end det fortjener — indgår i den almindelige debat om finanslov og regnskab, ville det være værdifuldt, om man fandt frem til en eller anden definition af begrebet kasseoverskud. Det kan måske være svært, men det ville alligevel være rart, om vi alle forstod det samme ved udtrykket. Som eksempel på, hvor akavet det kan forme sig, kan jeg nævne, at såvel i finansministerens redegørelse i oktober vedrørende regnskabet for 1962-63 som i Statsfinanserne side 32 opgives et kasseoverskud for det nævnte år på 325 mill. kr., men i bilag til finanslovsforslaget, som omdeltes her i tinget den 21. november, og i Statsfinanserne side 24 er kasseoverskuddet for samme år opgivet til 180 mill. kr. Begge dele kan ikke være rigtigt eller dække over det samme, hvad de heller ikke gør, da de 325 mill. kr. sikkert stammer fra omsforligets særlige opstilling, men en nærmere definition ville altså være ønskelig.

Der er grund til over for finansministeren at udtale anerkendelse af det foreliggende statsbudget. Selv om det med drifts- og anlægsudgifter på 11¼ milliard kr. er større end sine forgængere, indebærer det en mindre procentvis forøgelse, end tilfældet har været de senere år. Medens udgifterne de sidste tre år har udvist stigninger på 1.300-1.500 mill. kr. eller henholdsvis 25 pct., 17 pct. og 15 pct., udgør forøgelsen på det foreliggende finanslovsforslag ca. 800 mill. kr. eller godt 7 pct. Det er udtryk for en økonomisk stabilisering, men forhåbent-

lig også resultatet af bestræbelserne for at nå frem til en realistisk budgetlægning.

Når der med en større reserve end sidste år, nemlig på omkring 400 mill. kr., er opnået et overskud på drifts- og anlægsudgifter på ca. 550 mill. kr. og et kasseoverskud på ca. 170 mill. kr., må det i betragtning af, at udskrivningsloven ikke ændres, være udtryk for en sober budgetlægning.

Finansministeren konkluderer sin fremsættelsestale derhen, at det samlede budget er udtryk for en vis lempelse i finanspolitikken, og det kan vel nok give anledning til betænkelighed, ikke mindst da den finanspolitiske virkning af de to rater af den bundne opsparing, som opkræves i det nye finansår, alene får virkning i de første måneder af året.

Jeg er derfor enig med finansministeren i, at nye tilkomne statsudgifter må dækkes gennem nye indtægter. En del allerede forberedte ændringer indeholdende visse sociale forbedringer og øgede midler til uddannelsesfonden er dog foruddiskonteret og vil altså skulle tages af de budgetterede reserver.

Men jeg vil dog gøre opmærksom på, at ny lovgivning også kan få en modsat virkning, selv om det ikke direkte berører statsbudgettet. Jeg tænker her på den lov om efterløn, som er bebudet, og som er en del af helhedsløsningen. Med dens gennemførelse vil der, efter hvad man kan skønne, i det første år, uden at der sker udbetalinger, blive indbetalt ca. 250 mill. kr. i en fond, som skal være tillægspensionens grundlag. I øvrigt vil fonden selv med de første års udbetaling vokse med tilsvarende beløb pr. år. Nu vil fondens bindende virkning ganske vist være afhængig af, hvorledes bidragene skal forholde sig til de eksisterende lønninger, men så vidt jeg kan se, vil nettoresultatet blive en forøgelse af opsparingen og dermed et bidrag til en stabilisering. Derved skabes en vis modvægt mod en eventuel lempelse i finanspolitikken.

Et andet mere usikkert forhold, som vel nok kan bekymre en finansminister en tid endnu, er spørgsmålet om, hvorvidt en ændring af januarpristallet vil medføre stigende lønudgifter. Man har forståeligt nok ikke taget højde herfor i forslaget, men

[Kaj Andresen.]

vi vil i hvert fald kende resultatet, inden dette finanslovforslag er vedtaget. Man kan i denne forbindelse beklage, at vi ikke er nået så langt, at vi allerede har fået gennemført en kildeskætteordning, som vel stort set ville afbøde lønstigningernes virkning på statsbudgettet.

Det har været ret almindeligt tidligere, og noget tilsvarende er sket i år, at man fra borgerlig side retter kritikken mod de stigende statsbudgetter ud fra den synsvinkel, at staten i for høj grad beslaglægger borgernes penge og derved unddrager dem forbrugsgoder. Slagordet har været: pengene befinder sig bedst i borgernes lommer. Dette postulat kan vel næppe stå for en nærmere vurdering, al den stund staten over sine udgifter løser en mængde opgaver, som den enkelte ikke kunne klare alene. Ved at opgøre udgiftsstigningerne i forhold til statsbudgetter fra år tilbage har man søgt at fremstille den nuværende regering og dens nærmeste forgænger som særlig ivrige efter at inddrage borgernes penge i statskassen og — det er vel underforstået — flere end nødvendigt for borgernes bedste. I fjor greb man endda til det middel, at man uden at ville give anvisning på konkrete områder stillede forslag om, at finansministeren skulle skære budgettet 200 mill. kr. ned.

Det kan i øvrigt være ganske interessant ud fra det foreliggende budgetforslag at drage sammenligning med budgetter, som er nogle år gamle. Jeg skal undlade at gå helt tilbage til den fortid, da de borgerlige partier havde regeringsansvaret, og nøjes med at se tilbage på finansåret 1958-59. Af to grunde: for det første drejer det sig derved stort set om de to sidste regeringsperioder, hvor de nuværende regeringspartier har haft hovedansvaret for den førte politik. For det andet er der i denne periode sket omtrent en fordobling af statens udgifter. I 1958-59 var udgifterne godt 5 milliarder kr. I dagens budget er de anslået til godt 11 milliarder kr.

Af de ca. 6 milliarder kr., som udgiftsstigningen til i dag udgør, er selvfølgelig en del prisstigninger, som jeg i denne forbindelse skal lade ligge; men interessant er det, at næsten hele stigningen, nemlig 5 milliarder kr., falder på nogle få områder

inden for budgettet. Det drejer sig om socialministeriet, undervisningsministeriet, indenrigsministeriet, landbrugsministeriet og forsvarsministeriet plus anlægsudgifter.

Udgiftsstigningen viser altså ikke en registrering af udefra eller indefra påførte stigninger, jævnt fordelt over alle budgetter. Den på få områder koncentrerede stigning er tværtimod udtryk for en bevidst politisk målsætning, d. v. s. bestræbelser for via de bedre tider og den almindelige velstandsstigning at øge statens indsats på områder, hvor det har været ønskeligt med henblik på bedre uddannelsesmuligheder og støtte for erhvervsudviklingen, og hvor det har betydet en højnelse af den sociale standard og fremskridt for de sundhedsmæssige og helbredsmæssige forhold.

Det er en fordrejelse af kendsgerningerne og, synes jeg, udtryk for en tendens til mistænkeliggørelse af folkestyret, når tingene fremstilles på den måde, at de stigende statsudgifter reducerer befolkningens forbrug, at det offentlige tager fra borgerne for at fylde i et umætteligt statsuhyre. Tværtimod er øgede statsudgifter i stor udstrækning udtryk for øget forbrug for borgerne, nemlig gennem goder og ved løsning af fællesopgaver, som den enkelte ikke ville kunne løse eller i hvert fald ville løse dårligere, end det sker, når samfundet gør det.

Når derfor udgiftsstigningerne over perioden 1958-59 til budgettet i dag på de ca. 6 milliarder kr. samler sig om de få nævnte områder, er det en illustration af de politiske bestræbelser, der har været førende. Mit parti tager gerne medansvar for disse bestræbelser, som er gået ud på i takt med det større produktionsudbytte, som dygtige erhvervsfolk, dygtige arbejdere har skabt, med den højere beskæftigelse og stigende levestandard at løse en række offentlige opgaver — trafikale, uddannelsesmæssige og sociale — på en bedre måde end tidligere, hvor der ikke var økonomiske forudsætninger herfor.

Lad mig eksempelvis nævne nogle af de områder, hvor udgiftsstigningerne har været store. Når udgifterne på det sociale felt er vokset fra 1,5 milliard kr. i 1958-59 til ca. 3 milliarder kr. i det foreliggende budget, har det flere årsager, bl. a. en talmæssig større befolkningsgruppe over 67 år, men

[Kaj Andresen.]

en væsentlig årsag er en række reformer og forbedringer i den sociale lovgivning. Selv om folkepensionen var gennemført i 1958, er den undergået ændringer med forhøjelse af grundbeløb, bortfald af zonegrænserne, lempeligere fradragsregler, enkepension, huslejetilskud, hjemmehjælp og højere invalide-tillæg. Sygeforsikringen er forbedret. Der er gennemført en åndssvage lov, og socialministeren har nylig under åbningsdebatten redegjort for, hvad der på dette felt allerede er sket i retning af en stigende stab af læger, pædagoger og uddannede plejere. Udgifterne til revalideringsloven er kommet til som et vigtigt bidrag til at søge erhvervs-hæmmede ført tilbage til produktionslivet. Det er hele denne lovgivning, som jo stort set er gennemført med tilslutning fra alle partier, der får sit konkrete og kontante udtryk i stigningen på 1,5 milliard kr. i de sociale udgifter. Jeg finder derfor, at der er mere anledning til at pege på de samfundsgoder, der derigennem er skabt, end til at gøre det til noget odiøst, når goderne også skal betales.

Et andet område, hvor udgiftsstigningerne ligger meget højt, er det uddannelses-mæssige. Medens undervisnings- og kulturministerierne på det foreliggende budget opræder med en udgiftsramme på knap 2 milliarder kr., var den tilsvarende udgift i 1958-59 700 mill. kr., altså en forøgelse på ca. 1.200 mill. kr. Udgifterne til folkeskolen er steget fra 360 mill. kr. til ca. 800 mill. kr., og det skyldes bl. a. den nye folkeskolelov, som betød store fremskridt for landsbyskolen, og som har sat udviklingen i gang med hensyn til 8. og 9. klasse. Jeg har bemærket, at seminarierektor Hartling, som selv medvirkede ved lovens tilblivelse, i en tale for nylig netop har fremhævet disse fremskridt. På grund af en stærk stigning af tilgangen til gymnasieskolerne er udgifterne hertil steget med omkring 100 mill. kr. Endnu stærkere giver den store vækst i uddannelsessektoren sig udtryk i udgiftsstigninger for de højere læreanstalter og fagskoler. Læreanstalterne budgetteres i dag til knap 300 mill. kr. mod dengang 55 mill. kr., og handelsskoler og tekniske skoler møder med et budget på ca. 150 mill. kr. mod 34 mill. kr. i 1958-59. Det er en både glædelig og nyttig udvikling, der

kendetegnes ved den stærke tilgang til den højere uddannelse, og stigningen i ungdommens uddannelsesfond i den samme periode fra ca. 5 mill. kr. til omkring 70 mill. kr. har givetvis medvirket hertil.

Jeg konstaterer da også, at i såvel venstres som de konservatives landsmødeudtalelser gives der tilslutning til, at der må sættes ind på uddannelsesområdet. Der kan da heller ikke her være grundlag for at kritisere en udgiftsstigning.

Tager vi indenrigsministeriet, hvis udgifter i den nævnte periode er steget fra omkring 400 mill. kr. til knap 900 mill. kr., er det åbenbart, at stort set hele stigningen angår sundhedsvæsen og statshospitaler. For det sidste områdes stærke udbygning i de senere år redegjorde indenrigsministeren også ved åbningsdebatten, og når tilskuddet til sygehusene i dag er godt 500 mill. kr. mod knap 200 mill. kr., kan det vel for en betydelig dels vedkommende tages som udtryk for en tiltrængt forbedring af landets hospitalsforhold, hvor en større lægestab, forbedrede helbredelsesmetoder og moderne teknik er kommet befolkningen til gode. Sammen med folketingets § 71-udvalg har jeg selv gennem disse år ved besøg på landets statshospitaler kunnet konstatere de fremskridt, der her er foregået.

Hvad stigningerne på landbrugsministeriets budget angår — budgettet er steget fra ca. 54 mill. kr. til ca. 570 mill. kr. — ligger hele denne stigning på de tilskud, som via lovgivning i de seneste år er gennemført for at yde støtte til et erhverv i vanskeligheder, altså en overførsel fra én befolkningsgruppe til en anden, så det kommer i alt fald denne gruppe til gode.

Forsvarsministeriets budget er steget fra ca. 900 mill. kr. til ca. 1.375 mill. kr., altså med ca. 475 mill. kr., og enten man vil betragte forsvaret som et almindeligt gode eller ej, er de nuværende udgifter det rimelige bidrag, Danmark må yde som medlem af NATO, og der har jo været stor tilslutning til den gældende forsvarsordning.

Den sidste post, som er steget væsentligt i denne periode, er statens anlægsarbejder. De udgjorde dengang 642 mill. kr. og er nu budgetteret til ca. 1.400 mill. kr., en stigning på ca. 750 mill. kr. Det er mange penge, staten nu skal investere, og der har været en tendens til, når der arbejdedes med be-

[Kaj Andresen.]

sparelses på budgetterne, da især at have opmærksomheden henvendt på anlægsudgifterne. For mig at se er det en uheldig tendens. Statens investeringer i nye anlæg er den nødvendige forudsætning for samfundets videre udvikling. Det gælder de trafikale anlæg, som betinger erhvervsudviklingen, og det gælder anlæg af uddannelsesinstitutionerne, skoler, læreanstalter og forskningsinstitutter, som er nødvendige for dygtiggørelse. Men det gælder da også de nyanlæg inden for den sociale og sundhedsmæssige sektor, som er en forudsætning for befolkningens velfærd. Stort set betyder besparelses i investeringer jo kun udsættelse af påtrængende opgavers løsning.

Til trods herfor er der investeret store beløb i denne 6-årige periode i varige goder. Samlet har investeringerne udgjort ca. 5.700 mill. kr., og heraf er anvendt 2,3 milliarder kr. til vejanlæg og ca. 2 milliarder kr. til andre trafikformål. Vi har fået fugleflugtslinjen til ca. 150 mill. kr., S-baner for ca. 20 mill. kr., vi har fået Kastrup lufthavn for omkring 200 mill. kr. og påbegyndt Hanstholm havn for godt en halv snes mill. kr.

I undervisningssektoren er anvendt ca. 750 mill. kr. Vi har fået forskningsstationen på Risø og udbygning af universiteter og læreanstalter, medens folkeskolen som tilskud til skolebyggeri har modtaget ca. 220 mill. kr.

For sundhedsvæsenets vedkommende er de samlede statsinvesteringer 165 mill. kr., herunder statshospitaler og det påbegyndte rigshospital.

Endelig er der i denne periode anvendt ca. 400 mill. kr. på anlæg i Grønland.

Af mindre omfang, men ikke mindre vigtige, er de investeringer, som er foretaget på sociale områder. Her tænker jeg især på den påkrævede modernisering, som allerede er i gang inden for åndssvagefor-sorgen.

På budgettet er anlægsarbejderne nu opført med ca. 1.400 mill. kr. Heraf tager

vejene knap 600 mill. kr., medens anlægsudgifterne vedrørende Grønland nu er oppe på omkring 100 mill. kr. Af større poster er der til Lundtoftebyggeriet afsat 50 mill. kr. og til rigshospitalet 23 mill. kr. Jeg kunne nok have lyst til at gøre den enkelte bemærkning om socialministeriets meget beskedne anlægspost, at en lidt større ramme for en tiltrængt modernisering inden for statens egne børne- og ungdomsinstitutioner kunne være på sin plads.

Med de sammenligninger, jeg her har foretaget mellem statsbudgettet i dag og budgettet for 6 år siden, har det været min hensigt i beskedent omfang at give et bidrag til forståelse af, hvilke goder for borgerne der ligger bag de store og stadig stigende finanslovstal. Som modvægt mod den negative kritik over for statsudgifterne, der søger i befolkningens øjne at mistænkeliggøre statens virksomhed ved blot at pege på, hvor stærkt skatter og afgifter stiger, er det vist ikke utidigt at pege på, hvilken væsentlig nyttevirkning der ligger i samfundets samlede forbrug. Det er der så meget mere grund til, som forøgelsen af det offentlige indsats har fundet sted, uden at den andel af nationalindkomsten, som det offentlige lægger beslag på, væsentligt er undergået ændringer.

Det fremgår af den økonomiske oversigt fra i år, at de offentlige drifts- og anlægsudgifter gennem en årrække har udgjort mellem 25 og 28 pct. af nationalindkomsten, og så længe vi her i landet kan løse de fælles opgaver for under 30 pct. af den samlede nationalindkomst, må det vist siges — også i sammenligning med andre lande — at være særdeles rimeligt.

For at vende tilbage til slagordet: pengene ligger bedst i borgernes lommer, kunne jeg efter denne beregning føje til: ja men der kommer også stadig flere penge i lommerne. Det er i hvert fald helt forkert, hvis man vil fremstille det, som om statens stigende udgifter skulle have medført, at befolkningens til egen rådighed stående midler er blevet færre. Kendsgerningen er tvært-

[Kaj Andresen.]

imod, at i den årrække, jeg her har beskæftiget mig med vedrørende statsfinanserne, er befolkningens private andel, dens privatforbrug, steget meget betydeligt. Fra 1958-59 til i år er nationalindkomsten ifølge den økonomiske oversigt steget fra ca. 31 milliarder kr. til ca. 50 milliarder kr., altså med 19 milliarder kr. Selv om statsudgifterne i samme tid er steget med 5-6 milliarder kr., er der en ganske pæn stigning tilbage til borgernes private anvendelse.

I samme periode er — stadig efter oversigten — det private forbrug steget fra omkring 23 milliarder kr. til omkring 37 milliarder kr. eller med mere end 50 pct., og karakteristisk for periodens velstandsstigning er den stærke forøgelse, der har fundet sted i forbruget af varige forbrugsgoder som motorkøretøjer, køleskabe, fjernsyn m. m., hvor stigningen alene udgør ca. 4 milliarder kr. Der er altså både over det private og det offentlige forbrug sket en meget betydelig forøgelse af befolkningens levestandard.

Det, der er karakteristisk for udgifterne over en årrække, gælder også for det kommende års budget. Det er uddannelses- og trafikopgaverne, det er sociale og sundhedsmæssige ordninger, som stiller større krav til os. En vurdering af det samlede budget må derfor være en stillingtagen til, om disse felter har fået tildelt mere eller mindre end rimeligt. Det kan vel næppe virke overraskende, at de sociale udgifter i videre forstand er øget med mellem 300 og 400 mill. kr. og uddannelsesudgifterne med omkring 150 mill. kr. Langt den største del af budgettet udgøres jo af lovbundne udgifter og lønudgifter. Efter den opgørelse, finansudvalget har modtaget netop over disse udgifter, udgør lovbundne udgifter, tjenestemandsløn og medhjælpsløn ca. 9 milliarder af budgettets 11,2 milliarder kr. Også dette illustrerer, at finansloven er det bevillingsmæssige udtryk for den gennemførte lovgivning.

Må jeg, når der er tale om lønninger, føje et par kommentarer til en artikel af hr. Damsgaard Hansen i B.T. for i går, hvor på ny spørgsmålet om de ansattes antal og lønudgifter i statsadministrationen er taget op. Hr. Damsgaard Hansen har jo tidligere beskæftiget sig med dette emne i forbindelse

med finanslovforhandlingen. Som tidligere sagt skal en rationalisering af statsadministrationen ikke møde modstand fra vor side, men når artiklen fremkommer med overskrifter og lønstatistik, som antyder, at der i denne administration er en udgift til lønninger på op imod 5 milliarder kr., er et par oplysninger vist nødvendige for at hindre mytedannelse om den dyre statsadministration.

Det fremgår ganske rigtigt af Statsfinanserne fra i år, at de samlede lønudgifter for 1962-63 udgør ca. 4,5 milliarder kr., men heraf udgør lønnen til personalet i statsvirksomhederne, d. v. s. arbejdere ansat under statsbaner, postvæsen og telegraf m. v., ca. 1 milliard kr., lønninger under forsvaret til officerer og mandskab ca. 900 mill. kr., politiets og retternes aflønning omkring 300 mill. kr. og pensioner plus løn til præster og lærere ca. 1 milliard kr. Det bliver alene til disse områder 3,2 milliarder kr. Heri er ikke medregnet lønninger til gymnasielærere, lærere og professorer ved læreanstalterne eller hospitalsansat personale — for ikke at tale om særforsorgens og børneforsorgens mange medarbejdere. Disse gruppers aflønning andrager adskillige hundrede millioner, så de beløb, der går til lønninger i den egentlige administration, er af en ganske anderledes beskeden størrelsesorden, som jeg ikke præcist kan fastslå, men det er vel nok muligt at fremskaffe tallene. Først derefter vil det være muligt og rimeligt at bedømme, hvorvidt statens administration er dyrere eller billigere end tilsvarende administration i private virksomheder som f. eks. pengeinstitutter eller forsikringsselskaber.

I Mandagsdebatten i Berlingske Tidende for i går har hr. Aage Hastrup — og det følges op af en leder i Berlingske Tidende i dag — som repræsentant for det konservative folkeparti også beskæftiget sig med finanslovsforslaget, bl. a. under overskriften — jeg beder om tilladelse til at citere nu og senere —:

„Statsudgifterne stiger og stiger . . .

Alligevel er der ikke penge nok til de nødvendige anlægsopgaver.“

Jeg har allerede nævnt, hvor omfattende anlægsarbejder der er gennemført i de seneste år, og at anlægsudgifterne i budgettet er sat til ca. 1.400 mill. kr. Det er blot besynder-

[Kaj Andresen.]

ligt, at man fra konservativt hold kritiserer denne udgift og finder den for lille. Så vidt jeg erindrer, gik jo det omsforlig, som de konservative deltog i, ud på en ikke uvæsentlig beskæring netop af anlægsarbejderne for i fjor. Det ville nok heller ikke have befordret mulighederne for at opfylde anlægsprogrammet for indeværende år, hvis de konservative havde haft magt som agt, da de i fjor sammen med venstre foreslog en nedskæring af budgettet med 200 mill. kr. Mon det ikke ville have ramt anlægsarbejderne?

Jeg ved ikke, om der kan findes mere plads til større anlægsudgifter i et budget lagt til rette efter de konservative linjer, som er skitseret på det konservative landsmøde, en linje, hvorefter man vil have højere invalidepension og gennemført fuld folkepension. Heri er vi helt enige, men det vil øge statens udgifter med nogle hundrede millioner kroner. Samtidig skal imidlertid gennemføres den specielle konservative socialpolitik, der går ud på forhøjelse af formueskattegrænsen til 200.000 kr. og skattefri kapitalbindingskonti op til 3.000 kr.; indeksreguleret alderdomsopsparing skal forhøjes til 4.000 kr., foruden at en række skattelempelser skal gennemføres. Disse ting vil reducere statsindtægterne væsentligt, så man må spørge, hvor der bliver plads til de større investeringer.

Men måske ligger forklaringen i en anden udtalelse fra landsmødet, hvor det hedder efter bladet Vor Tid — jeg citerer —:

„Borgerne må selv klare flere af deres udgifter.“

Spørgsmålet bliver da: hvad er det for udgifter, man selv skal betale? Det var jo rart at få præciseret.

I slutningen af sin artikel i Berlingske Tidende for i går siger hr. Hastrup:

„Finanslovforslaget understreger derfor behovet for en økonomisk politik, som lægger øget vægt på den produktive indsats.“

En sådan politik behøver man efter min mening ikke at eftersøge. Det er netop den politik, der er gennemført over en årrække. Gennem lovgivningen om afskrivningsregler og investeringsfonds skabtes klima for nyinvesteringer og for produktionsfremmende foranstaltninger i dansk erhvervsliv. Heri-

gennem og over den stadig stigende beskæftigelsesgrad er produktionen steget som aldrig før. Gennem omsforlig og helhedsløsning er skabt stabilisering i pris- og omkostningsniveau, og voksende valutareserver har skabt en betydelig stødpude over for eventuelle svingninger udefra. Med den balance i økonomien, der også er skabt over finanspolitikken, er der ingen begrundelse for at efterlyse en ny politik. Med den produktionsmæssige, beskæftigelsesmæssige og sociale linje, der har præget de senere år, føler vi os helt overbevist om, at der også fremefter på statsbudgetterne vil blive plads til såvel investeringer i uddannelse og trafikvæsen som til påkrævede sociale opgaver.

Jeg kan derfor på mit partis vegne anbefale det foreliggende forslag til finanslov for det kommende år.

Damsgaard: Det har været karakteristisk for situationen både omkring fremsættelsen af dette og af sidste års finanslovforslag, at de er fremsat, netop som virkningerne af betydningsfulde ændringer i finanspolitikken har været ved at slå igennem. Sidste år ved denne tid var det 1962-forligets finanspolitiske stramning, der begyndte at gøre sig gældende. I år står vi just med de første begyndende virkninger af den såkaldte helhedsløsnings eller LO-plans finanspolitik, der jo først og fremmest kendetegnes ved tvangslånet. Første rate af dette tvangslån er vel nu afregnet til statskassen, og de næste 5 rater vil så følge i vinterens og forårets løb, om ikke andet sker.

Fremovers bliver det således i stigende grad LO-planens finanspolitik, der vil præge det økonomiske klima herhjemme, på samme måde som det til for ganske nylig var 1962-forligets finanspolitik, der i denne henseende var toneangivende. Det vil derfor være naturligt så at sige ved afslutningen af en periode at knytte nogle bemærkninger til den udvikling, som er sket, mens virkningerne af 1962-forliget finanspolitisk var de fremherskende.

Jeg skal gerne give den højtærede finansminister ret i, at denne periode i mange henseender har budt på en gunstig udvikling. Det gælder valutamæssigt, det gælder for renteutviklingen, hvor den har bragt to — ganske vist beskedne — nedsættelser

[Damsgaard.]

af vort hidtil uhyrligt høje renteniveau. Det er vel også i denne periode lykkedes at kappe toppen af overbeskæftigelsen, uden at dette har berørt de reelle beskæftigelsesmuligheder eller har ført til arbejdsløshed.

Også prisudviklingen var det stort set lykkedes at bringe ind i et roligt leje, når vi ser bort fra en engangsstigning, som nødvendigvis måtte følge af omsætningsafgiftens indregning i varepriserne. Det har vel også på dette område spillet en rolle, at den forudgående periodes voldsomme omkostningsstigninger havde bragt vort prisniveau så langt forud for prisudviklingen i de lande, vore erhverv skal konkurrere med, at en fortsættelse af denne udvikling uundgåeligt ville have fået meget alvorlige følger for beskæftigelsen. Der var simpelt hen ikke plads for yderligere, isolerede danske prisstigninger.

Se, alle disse gunstige træk i det sidste års udvikling var jo også tilsigtet med de foranstaltninger, som indgik i 1962-forliget og hele dets kulegravning af vor økonomiske politik, og derfor er jeg naturligvis glad for sammen med den højtærede finansminister at kunne konstatere, at de forhåbninger til dette forligs sanerende virkninger, som både den højtærede finansministers parti og mit parti gav udtryk for, nu også på en række områder er slået til. Jeg har måske så meget større grund til tilfredshed hermed, som næppe nogen vil frakende venstre en vis indflydelse på den langsigtede og sanerende økonomiske politik, som lå i dette forlig, og som var blevet nødvendig på grund af regeringens fejlslagne økonomiske politik.

Men på baggrund af disse gunstige resultater må den højtærede minister forstå, at det er med stor skepsis, at mit parti ser på, at regeringen siden så afgjort har brudt med denne klare, sanerende linje, for det var jo i virkeligheden det, der skete, da regeringen i foråret brød den begyndende samarbejdslinje om den økonomiske politik.

Det syntes i foråret ligesom mere magtpåliggende for regeringen at få lov til at ride alene på forligets gunstige bølge, om så det skulle betyde risiko for, at bølgen brækkede over.

Men i ét år fik forligets langsigtede øko-

nomiske politik altså lov til at virke, før regeringens beskedne flertal brød denne linje af, nemlig fra slutningen af 1962 og til nu i november, da første tvangslånsrate indbetaltes. Sidste år ved denne tid standse nedgangen i valutareserverne og vendtes gradvis til en fremgang, som måned efter måned gennem den forløbne del af 1963 er taget til, således at valutareserven ved udgangen af oktober er nået op på over 2.054 mill. kr., hvoraf ganske vist mindst 1.000 mill. kr. skyldes udenlandske lån. Men også bortset fra de udenlandske lån er der tale om en ikke ubetydelig reel forbedring. Gennemførelsen af omsætningsafgiften betød fra november 1962 en meget væsentlig stramning af finanspolitikken. Det samme gjorde udgiftsstoppet, som — selv om regeringen ikke formåede fuldt ud at overholde det — dog trods alt må antages at have betydet en mindre stigning i de offentlige udgifter, end tilfældet ville have været uden dette bidse på en regering som den nuværende.

Den stramme finanspolitik betød uundgåeligt, som det vil gælde for enhver finanspolitisk stramning, tillige en stramning af likviditeten, fordi der ikke i erhvervene, hos bankerne eller hos den enkelte borger, men kun i teorierne er vandtæt skot mellem penge til investering, til forbrug og til skat. Men hele denne stramning var den uundgåelige pris for regeringens politik forud for forliget i forsommeren 1962, og det var samtidig forudsætningen for dette forårs og denne sommers gunstige økonomiske udvikling.

Det kan vel heller ikke være uden interesse at pege på, at forligets begyndende skatte-reform rent faktisk har været i kraft, fra vi i sommer modtog dette års skattebilletter, og til tvangslånets første rate forfaldt for en måneds tid siden.

Nu vel, alt dette er jo nu historie, men jeg synes i høj grad, det hører med, når vi med sigte på fremtiden skal vurdere og drage lære af det sidste års gunstige økonomiske udvikling. Og det bør også stå helt klart, at det var regeringen og dens partier, der i foråret gennemtrufede et brud med den begyndende samarbejdslinje. Men netop når vi ser på den kommende tid, skal jeg ikke nægte, at der er træk i udviklingen, som gør det svært for mig helt at dele det

[Damsgaard.]

glade lyssyn, der ligesom stråler gennem den højtærede finansministers fremsættelsestale.

Vi har lige siden 1957-58 været begunstiget af udefra kommende medbør i en ganske enestående grad. De muligheder, som denne økonomiske medbør har bragt med sig, burde efter min opfattelse have betydet, at vi i dag stod langt stærkere rustet over for den kommende tids opgaver, end tilfældet faktisk er.

Det er da slet ikke nok, når regeringen henviser til, at der i disse år er sket fremgang i velstand, i produktion og i antallet af beskæftigede. Det ville ikke være godt andet. Spørgsmålet er i virkeligheden også et helt andet, nemlig om de uhyre muligheder for fremgang, som disse års gunstige ydre vilkår har budt på, er blevet udnyttet godt nok, så vort samfund ikke ved den første afsvækkelse af disse gunstige ydre vilkår tvinges tilbage til den hidtidige siksakkurs mellem arbejdsløshed og valutavanskeligheder.

Når jeg understreger dette, er det også, fordi det efter min opfattelse ikke vil være forsvarligt at se bort fra, at ikke alle de faktorer, der indgår i den gunstige situation, vi har nået, kan betragtes som lige varige. Jeg skal ikke nægte, at den tendens til svækkelse af beskæftigelsen i de kommende måneder, som man kan aflæse i statistisk departements opgørelse i sidste uge over de forskellige virksomheders ordrebeholdninger og forventninger, gør et vist indtryk på mig.

Nu er jeg da helt klar over, at vi gennem den økonomiske politik ad to veje har mulighed for at imødegå sådanne tendenser. Erfaringen viser imidlertid, at der netop ofte er tale om meget snævre grænser i denne henseende. Den ene vej går gennem tilbageholdenhed med skatteudskrivningen, den anden vej gennem øgede statsudgifter, og vi har vel nok alle en fornemmelse af, hvilken vej der ligger regeringens hjerte nærmest.

Men mon ikke de senere års udvikling burde have belært os om, at vel kan denne sidste vej på allerkorteste sigt stimulere beskæftigelsen, men på blot lidt længere sigt i virkeligheden let føre til beskæftigel-

sestruende omkostningsstigninger. Heri ligger for mig at se også en af de største farer ved tvangslånet, nemlig denne, at det kan bringe os ud i en situation, hvor en selvskabt konjunkturpolitisk nødvendighed kan tvinge til offentlige udgiftsstigninger, som ellers ikke var ønskelige.

Også på andre områder skal vi vogte os for at overvurdere det gunstige i situationen. Når den højtærede finansminister så stærkt understreger valutafremgangen i det sidste års tid, skal det være langt fra mig at bestride denne kendsgerning, men vi må ikke glemme, at henimod to tredjedele af denne fremgang stammer fra statens, kommunernes og de koncessionerede selskabers hjemtagning af udenlandske lån i denne periode. Vi skal heller ikke se bort fra, at den mangel ude i Europa, som i øjeblikket giver bedre afsætningsvilkår bl. a. for dansk kødeksport og dermed øgede valutaindtægter, ikke kan betragtes som varig; tværtimod må vi regne med, at den forestående gennemførelse af flere af fællesmarkedets landbrugsordninger ikke alene vil ramme dansk landbrug, men derigennem i virkeligheden hele vort samfund. For vi er jo i sidste ende alle afhængige af den valuta, som landbrugets eksport indbringer.

Lad mig i denne forbindelse tilføje, fordi det hænger nært sammen med dette: vi er jo også alle interesseret i, at der gives landbruget som erhverv de bedste muligheder for at rationalisere og for at tilpasse sig til den udvikling, som er i gang også ude i verden, hvor dansk landbrug skal møde sine konkurrenter. Jeg ønsker ikke, at vi her i landet skal stile mod storlandbrug. Jeg ønsker ikke, at to landbrugsejendomme skal tvinges sammen. Jeg ønsker i det hele taget ikke, at der på dette område bliver tale om tvang i nogen retning. Jeg tror, at den enkelte landmand er den, der bedst kan vurdere sit landbrugs muligheder — og det ganske uanset om det er på 5 eller på 30 tdr. land. Men det, vi gennem lovgivningen gør i dag, er jo i realiteten, at vi fratager den enkelte landmand denne adgang til selv at bestemme, og vi gør det i en grad, som er helt i strid med udviklingens realiteter. Mon ikke der er enighed om, at vi på dette område skal vogte os for bratte omvæltninger? Men jo længere vi venter med at komme

[Damsgaard.]

i gang med en liberalisering her, jo større vanskeligheder kan vi komme til at skabe for den enkelte og for samfundet som helhed.

Vi står trods de økonomisk set gunstige år tilbage med meget store uløste problemer i vort samfund — vel også med problemer, som ingenlunde er blevet mindre ved stadig at blive udskudt. Jeg behøver blot her at pege på boligproblemet, på hele fastlåsningen af boligmarkedet. Denne fastlåsning er i høj grad med til at begrænse erhvervenes tilpasningsmuligheder over for disse års udvikling. Den hæmmer arbejdskraftens bevægelighed og den enkelte muligheder for at søge hen, hvor den mest lønnende beskæftigelse er at finde. Den har en meget stor del af ansvaret for, at store dele af befolkningen i virkeligheden tvinges til år efter år at bruge mere end dobbelt så lang tid undervejs mellem bolig og arbejdssted som til at holde ferie.

I stedet for en løsning af boligproblemet har vi i disse år set en voldsom forøgelse af beskatningen af boligen. Gang på gang har mit parti peget på de helt urimelige virkninger særlig af grundværdistigningsafgiften. Også i det foreliggende finanslovsforslag regnes der med en stor forøgelse af denne helt tilfældigt virkende skat. Men selv denne forøgelse er vel, når det kommer til stykket, for lidet at regne mod de forhøjelser, som vil følge efter næste års almindelige ejendomsskyldvurdering, hvis vi ikke snarest får standset denne flod af urimeligheder.

Jeg forstår fuldt ud den utryghed, som må gribe mange mennesker over for denne skat. Ikke mindst mange ældre mennesker, der har sparet op i eget hus for at kunne bo billigt på deres gamle dage, vil meget nemt kunne komme til at se denne indsats gjort til intet af denne skat. Vi har jo allerede i dag mangfoldige eksempler på grundværdistigningens urimelige virkninger. Og lad mig føje til: disse urimeligheder bliver ikke mindre alene ved at blive fikseret og låst fast for tid og evighed. Nu hørte vi jo nylig, at også det ærede medlem hr. Erhard Jakobsen har indset det urimelige i denne skat. Jeg håber, at denne erkendelse også må holde i praktisk gerning, for vi kan simpelt hen ikke være denne skat bekendt over for de mennesker, den rammer.

Vender jeg mig dernæst til selve finans-

lovsforslagets hovedposter, ser jeg, at der åbenbart er noget, som går igen år efter år. Det er de stigende skatter og de stigende udgifter. Det er vist heller ikke første gang, en finansminister ved fremsættelsen har henvist til, at det nye trin på udgiftstrappen, som det pågældende forslag føjede til de tidligere, dog trods alt var mindre end sidste års udgiftsstigning.

Den højtærede finansminister henviste således til, at han med dette finanslovsforslag kun foreslår en stigning i statens udgifter på ca. 800 mill. kr. eller ca. 7 pct. for det kommende år, og fandt ligesom trøst deri, at de faktiske stigninger i statens udgifter fra sidste år til indeværende år havde været endnu større, nemlig ca. 1.350 mill. kr. eller 13 pct., sådan at statens samlede driftsudgifter i år skulle blive 10.450 mill. kr.

Ser vi imidlertid på, hvad det var, den højtærede finansminister foreslog for et år siden, var det også knap så grådigt. Slår vi op på første side i det finanslovsforslag, som den højtærede finansminister fremsatte for et år siden, ser vi, at statens samlede drifts- og anlægsudgifter dér var anslået til 9.850 mill. kr. Under behandlingen af dette forslag i folketinget stillede ministrene imidlertid 1.500 ændringsforslag, så allerede ved forslaget's tredje behandling i folketinget var beløbet nået op på 10.290 mill. kr. Og i den oversigt, vi for nylig fik udleveret, skønner den højtærede finansminister, at tallet faktisk bliver 10.450 mill. kr., inden året er til ende.

Jeg nævner blot dette. Sådan er det altså tidligere gået for den højtærede finansminister undervejs fra forslag til virkelighed. Nu kan man selvfølgelig håbe, at ministeren denne gang har fået ligesom lidt mere styr på tingene, for det er i længden en helt uholdbar udvikling, at statens udgifter år efter år stiger i et tempo, der langt overskrider den reelle stigning i produktionen.

Jeg var inde på det spørgsmål sidste år ved den tilsvarende lejlighed: at jeg da er ganske overbevist om, at der kan anføres gode grunde for hver enkelt udgiftspost i den højtærede ministers forslag. Det, der er problemet, er imidlertid ønskernes sum. Det kender vi jo da vistnok alle fra vor egen lille husholdning. Vi går da vist, de fleste af os, med gode ønsker og også velbegrundede ønsker, også ud over lønningsposens

[Damsgaard.]

formåen. Vi kan ikke få opfyldt alle vore ønsker på én gang, selv om de er nok så velbegrundede. Vi må udsætte nogle af dem og beslutte os til, hvilke af de gode ønsker vi vil have opfyldt i år, hvilke der må vente til næste år, og hvilke der må skydes endnu længere ud. Vi bliver ikke rigere af at forsøge at nå alt for meget med det samme. Sådan burde det jo også være for statens vedkommende. Men det er somme tider, som om det her kniber mere med at holde styr på og overblik over ønsker og formåen — at sætte stævne efter evne.

Det er jo dette, der slår igennem — og må slå igennem — på budgettets anden side, skattesiden. Her siger den højtærede finansminister, at regeringen vil fastholde uændrede skattesatser for det kommende år, uanset at disse satser i det kommende år skal anvendes på de i almindelighed højere indkomster, befolkningen har haft i år fremfor sidste år. Hvad det betyder, fremgår også af den højtærede finansministers fremsættelsestale. Går man nemlig ud fra, at befolkningens indkomster er steget med en 7-8 pct., så vil de direkte skatter i kraft af progressionen og de faste fradrag stige med 12-13 pct. eller godt halvanden gang så stærkt.

Ser vi i øvrigt på den højtærede finansministers skøn over forbrugsafgifterne, er det jo bemærkelsesværdigt, at der her kun regnes med en stigning på 3 pct. Nu er jeg naturligvis helt klar over, at der er en vis tradition for på denne post at skønne så absolut i underkanten af det faktiske. Men denne post er jo samtidig udtryk for, hvordan den højtærede minister bedømmer udviklingen i befolkningens forbrugsmuligheder i det kommende år.

Man kan selvfølgelig sige, at dette skøn ingenlunde fastlægger, hvad staten faktisk vil få ind fra disse afgifter. Derfor kan den højtærede minister naturligvis have en interesse i, at dette tal ikke kommer til at se for drabeligt ud ved denne lejlighed; men dette tal er dog meget væsentligt for en drøftelse af statens behov for direkte skatter. Jo mindre den højtærede minister kan få afgiftsprovenuet til at syne, jo større behov for direkte skatter vil han kunne påberåbe sig. Venstre kan ikke acceptere, at udtrykket „forsigtighed“ alene skal gå

på, at staten i hvert fald får nok. Vi har også brug for forsigtighed i den henseende, at staten ikke tager mere fra borgerne end fornødent, for også til den side er der jo en risiko for meget uheldige samfundsøkonomiske virkninger.

Det er i denne forbindelse, jeg må pege på, at vi trænger til en virkelig skattereform. Det er ikke for mig afgørende at sætte datoer på dens enkelte led. Det væsentlige er, at vi snarest kommer i gang med den nødvendige reform af hele vort skattesystem. Det kan da ikke være et mål i sig selv at begrænse befolkningens forbrugsmuligheder og velstand. Målet må dog være at lægge forholdene sådan til rette, at produktionsudviklingen kan give reelt indhold til de størst mulige løn- og indkomststigninger for hele befolkningen. Men skal det ske, så er det også nødvendigt, at vi udformer hele vort skattesystem sådan, at det ikke unødigt straffer initiativ, arbejdsomhed og privat opsparing. For det er jo — når det kommer til stykket — disse faktorer hos den enkelte, som skal bringe os større produktion, større velstand og bedre kår i fremtiden. Der findes ingen anden vej til virkelig fremgang for hele befolkningen.

Det er også ud af en sådan velstandsfremgang og det dermed følgende større beskatningsgrundlag, vi skal få mulighed for gradvis at løse alle de meget store opgaver, som trænger sig på inden for det offentlige område — og vel at mærke uden at drive rovdrift på de kræfter, jeg nævnte før, på den enkeltes arbejdslyst, initiativ og opsparingsvilje. Og det mangler så afgjort ikke på mange og store opgaver, som i de forløbne år er ladt uløste tilbage, hverken inden for uddannelsen, de sociale områder, trafikken, boligen o. s. v. o. s. v. Vi må jo heller ikke glemme, at erhvervene har deres meget store opgaver, og det kan ikke hjælpe, at det offentlige til stadighed tager først af de knappe investeringsmuligheder, der er til rådighed — der skal også skabes arbejdspladser og gode arbejdspladser, hvis vi skal klare os og sikre beskæftigelse og udkomme for alle i de kommende år.

Af finanslovens mange enkeltigheder har jeg lyst til at kommentere ganske få.

Arbejdet med bygningen af den store vestkysthavn ved Hanstholm skrider godt frem, og det er vi meget tilfreds med oppe i Thi-

[Damsgaard.]

sted amt. Der er allerede ved at gro en by op omkring havnen, nye virksomheder skyder op i området. Blot er man ikke helt tilfreds med den højtærede finansministers afgørelse af, at grundene omkring havnen kun kan erhverves på lejebasis. Det er en særordning, der er truffet for Hanstholm-området. De mennesker, der starter virksomheder og bygger huse i Hanstholm, ville hellere, at de kunne købe grundene og blive ejere af dem på samme vis som andre steder i landet. Men der er tilfredshed med de bevillinger, der gives til havnebyggeriet og til byggemodning af de store arealer omkring havnen. I fjor var det godt 5 mill. kr., i år 15 mill. kr. og på det nye finanslovsforslag 25 mill. kr.

Et andet problem med særlig tilknytning til erhvervene på vestkysten, er de millionbeløb, som fiskerne skal betale i bropenge for at få deres laster af fisk landet. Jeg har endda hørt tale om, at den højtærede trafikminister har planer om at forhøje procent-satsen, som vist nu er 2 pct. af værdien, eller i hvert fald forhøje areallejerne, som er en anden udgift, fiskerne har. Ministeren har jo nok i tankerne at bedre statshavnens økonomi. Men jeg synes ikke, det er rimeligt at belaste fiskeriet yderligere, tværtimod burde de nuværende landingsudgifter sættes ned. Fiskerne betaler da skat af deres indtægter og er herigennem med til også at betale havnene, som de bruger, og som de har særlig krav på at samfundet stiller til rådighed.

Derimod nærer jeg stadig tvivl om, om det er rigtigt at anvende ca. 17 mill. kr. til det nye levnedsmiddelinstitut, som den højtærede indenrigsminister vil lade opføre i Gladsaxe. Der er på forslaget opført 3 mill. kr. til starten af dette byggeri i løbet af 1964-65. Vi har jo allerede en lang række udmærkede laboratorier, som formentlig kan foretage de undersøgelser, der nu tænkes henlagt til den nye institution.

Den højtærede minister for kulturelle anliggender er som bekendt ikke nogen karrig mand, når det drejer sig om statens penge. Det har vi mange beviser på fra de sidste år, og nu skal bl. a. kunstnerne have mere statsstøtte. Jeg ønsker kunsten al mulig fremgang, bare kunsten så også kan tjene den almindelige borger til glæde og opbyg-

gelse; men fremelskes den gode kunst nu også ved flere statspenge? Det er et spørgsmål; det er da ikke helt afgjort for mig. Og er det de rigtige kunstnere, man så vælger at statsstøtte? Jeg indrømmer, det er et vanskeligt skøn at foretage. Men en forhøjelse af statsydelseerne med ca. 40 pct., som det nu foreslås, er dog så meget, at man standser ved det.

Ministeriet for kulturelle anliggendes budget, der i 1962-63 var på 119 mill. kr., er i finanslovsforslaget anslået til 154,5 mill. kr. Det er en stigning på ca. 30 pct. fra det regnskabsår, der sluttede 1. april i år, til det forslag, ministeren nu forelægger for det kommende år. Det er en stærk stignings-takt. Det kan jeg da vist have lov at mene uden at blive skældt ud for at ville hæmme kulturen og kunstens fremgang.

Dertil kommer, at kulturministeriet allerede har søgt finansudvalgets tilslutning til en ændring i det foreliggende finanslovsforslag, der vil forhøje ministeriets udgift med 100.000 kr. i 1964-65 og yderligere 100.000 kr. i det følgende år, til driften af Allé-scenen i Frederiksberg Allé, og det kommer samtidig med, at ministeren på tillægsbevilling for 1962-63 søger 300.000 kr. til samme teater.

Nævnes skal også forslag om et statslån på 1,5 mill. kr. til ombygning og udvidelse af Louisianamuseet — og sådan videre kunne der nævnes en lang række nye bevillingsforslag.

Jeg skal slet ikke ved denne lejlighed komme ind på det kgl. teaters forhold, hvor der i den nærmeste tid skal ofres mange millioner kroner på reparationer, og hvor den højtærede minister endnu ikke har kunnet fremlægge konkrete planer med fremtidsperspektiv i.

I marts 1961 gav finansudvalgets flertal en bevilling på 878.600 kr. til køb af en villaejendom, Birkeborg, i Agershvile by. På forslaget her søger kulturministeriet 150.000 kr. til nedrivning af villaen. Er det dog ikke urimelig dyrt for at nedrive et hus? Jeg nævner det som eksempel, ikke for at være smålig; men andre steder i landet kunne huset antagelig nedrives for værdien af de materialer, der er i huset. Her koster det 150.000 kr.

Ud fra disse synspunkter af mere principiel og vurderende art, også kritiserende,

[Damsgaard.]

og med påpegning rent eksempelvis af ganske få enkeltheder, vil jeg tilsige venstres medvirken til en grundig og kritisk gennemgang af finanslovsforslaget i finansudvalget.

Thestrup: Det høje tings medlemmer ved, at der har været forhandlet om en anden form for finanslovdebat end den, vi hidtil har haft, efter at det havde vist sig, at finanslovdebatten i alt for høj grad blev en gentagelse af den debat, der ved folketingsårets begyndelse finder sted i tilslutning til statsministerens redegørelse for rigets almindelige stilling i henhold til grundlovens § 38. For at få en helt tilfredsstillende ny form for finanslovdebat er det antagelig nødvendigt at foretage visse ændringer i forretningsordenen, men det har vi ikke kunnet nå i år. Vi er derfor nødt til at blive ved med den gamle og efter min mening utilfredsstillende form i år.

Der er endvidere sket det, at to af landets ledende aviser, Aktuelt og Berlingske Tidende, i de sidste dage har indeholdt hver sit lange indlæg om finansloven. I Aktuelt har den højtærede handelsminister og i Berlingske Tidende redaktøren af mit partis presse- og informationstjeneste, Aage Hastrup, skrevet herom. Begge disse indlæg har indeholdt en bedømmelse af finanslovsforslaget i almindelighed, og det er derfor ikke let at sige noget nyt herom. Alligevel skal jeg forsøge på det, og jeg skal ikke i særlig grad komme ind på enkeltheder i lovforslaget.

Jeg vil gerne begynde med at sige, at jeg er enig med den højtærede finansminister i det, han sagde i sin fremsættelsestale om, at vor økonomi var karakteriseret af en vis stabilitet. Vi har jo ligesom Vesteuropa som helhed været inde i en stærk stigning; vor produktion er steget, vor eksport er steget, og vor indtægt og vort forbrug er steget. Vi håber alle på, at denne stigning vil vedvare, men sikkerhed derfor har vi ikke, og det er dog vel en betingelse, at vi indretter

vore forhold således, at de fremmer en sådan stigning eller i hvert fald ikke virker imod den.

Hvad viser nu dette finanslovsforslag? Redaktør Aage Hastrup har i Berlingske Tidende skrevet, at finanslovsforslaget afslører, at vi har brug for en ny økonomisk politik. En sådan økonomisk politik har mit parti for længst forlangt og givet udkast til, og jeg havde naturligvis ligesom redaktør Hastrup gerne set, at regeringen var gået ind for en sådan linje. Det gør den imidlertid ikke. Den følger i det store og hele linjen fra tidligere finanslovsforslag, som er kommet under denne regering.

Som sædvanlig sker der en stor stigning såvel i udgifter som i indtægter. Det sidste betyder næsten udelukkende en stigning i skatter. Hvis vi følger den oversigt over drifts- og anlægsbudgettet for finansåret fra 1963-64 til 1964-65, som den højtærede finansminister gav os samtidig med finanslovsforslagets fremsættelse, vil vi se, at udgifterne heri for indeværende år, altså for finansåret 1963-64, er opført med 10.450 mill. kr., medens de for det kommende finansår, altså 1964-65, er opført med 11.249 mill. kr., og at indtægterne i 1963-64 er opført med 10.960 mill. kr., medens de for 1964-65 er beregnet til 11.806 mill. kr.

For indtægternes vedkommende er der således en stigning på 846 mill. kr., og for udgifterne på 799 mill. kr. Selve disse tal er jo udtryk for en stor stigning, men spørgsmålet er, om ikke stigningen i virkeligheden er højere, end tallene giver udtryk for. Ministeren sammenligner nemlig finansloven for 1963-64 med finanslovsforslaget for 1964-65, altså lov med forslag. Der sker imidlertid en del ændringer på finanslovsforslagets vej til at blive en rigtig finanslov, og disse ændringer giver sig som regel udtryk i stigninger. Hvis man sammenlignede finanslovsforslaget med det tidligere finanslovsforslag, så ville stigningerne i udgifterne ikke blive 799 mill. kr., men 1.478 mill. kr. og stigningerne i indtægter ikke 846 mill. kr., men 1.406 mill. kr. Der er således intet, der tyder på, at staten ikke igen i finans-

[Thestrup.]

året 1964-65 vil bruge en større eller i hvert fald lignende del af det danske samfunds midler som tidligere.

Spørgsmålet er, om de så bruges på en måde, der beforder stigning i produktion og i eksport. Når man gennemgår de to avisartikler, jeg har omtalt, ser man, at de er enige om, at der er to vigtige områder, hvor investering bør ske: trafik og undervisning. Den højtærede handelsminister føjer hertil, efter min mening med rette, forskning. Men giver nu forslaget vedrørende trafik og undervisning løfter om en virkelig indsats? Vi fik for et par år siden en trafikøkonomisk oversigt, hvori der regnedes med anvendelse af ca. 1 milliard kr. om året til trafikformål gennem en periode på ca. 20 år. Vi er ikke begyndt at anvende nær sådanne beløb hertil, og dog står vi over for en lang række opgaver på dette område, som vi er nødt til at løse. Jeg nævner som det, der må have førsteprioritet, Store-Bæltsbroen, som der ikke er afsat noget beløb til på forslaget. Der er afsat et betydeligt beløb til motorvejsbygningen fra København til Jylland, men hvor længe kan en motorvej op gennem Jylland undværes? Øresundsbroen er også ved at rykke i forgrunden, og flyvepladsspørgsmålet bliver mere og mere vigtigt, ikke mindst for Jyllands vedkommende; Midtjylland, Vestjylland og Sønderjylland kræver flyvepladser. Det ærede medlem hr. Axel Kristensen rejser i morgen et spørgsmål, som også forekommer mig at være af meget stor betydning. Det er spørgsmålet om erhvervelsen af Saltholm til brug som flyveplads. Til udbygning af Københavns nærtrafik er der, så vidt jeg kan se, afsat en halv million kr. Jeg har på mit partis vegne gentagne gange gjort gældende, at en bedring af bolig mangelen i hovedstaden ville kunne opnås, naturligvis først og fremmest ved en egentlig udflytning fra København, men også ved, at det gennem moderne trafik anlæg, ved S-baner og motorveje, blev muligt i højere grad end nu at bo i større afstand fra København, selv om man har sit arbejde herinde. Hertil hører også en løsning af færdselsspørgsmålet inde i selve København og af parkeringsspørgsmålet. Det er to områder, hvor man synes at være kørt fast ikke alene til ulempe, men

til betydelig udgift for samfundet som helhed.

Når man ser på disse mange trafikproblemer, synes jeg ikke man kan sige, at der fra regeringens side er vist et sådant initiativ, som udviklingen forlanger. Jeg håber, at der i det beløb til fornyelse af faste anlæg under statsbanernes anlægsudgifter, hvilket der er afsat 36,5 mill. kr., indgår en række moderniseringer, f. eks. automatisering af ledvogtertjenesten, og at arbejdet med nedlæggelse af overflødige banestrækninger fortsættes.

Undervisningsvæsenet har i de senere år været en af de opgaver, vi har ofret mest på. Til undervisningsministeriets konto er beregnet 1.760 mill. kr. over for 1.606 mill. kr. på indeværende års budget. Heraf får folkeskolen 795 mill. kr. mod 759 mill. kr., de højere skoler 191 mill. kr. mod 179 mill. kr. og de højere læreanstalter 293 mill. kr. mod 239 mill. kr. Det område, hvor den største stigning procentvis sker, er, så vidt jeg kan se, handelsskoler, handelshøjskoler, teknisk undervisning m. v., hvor der er en stigning fra 117 mill. kr. til 151 mill. kr. Det er slet ikke så små stigninger, der er tale om, og så er forholdet dog det, at vi endnu ikke har tilstrækkelig mange gymnasier, at vi ikke får uddannet så mange unge ved de højere læreanstalter, som der er brug for, og at vi ikke har udbygget undervisningen ved handelsskoler og tekniske skoler således, som vi kunne ønske det.

På anlægskontoen er der heller ikke sket nogen større stigning. Jeg har tidligere givet udtryk for, at efter min mening bliver de unge, der tager en afsluttende eksamen fra de højere læreanstalter, for sent færdige. Begynder vi for sent på skolen, varer folkeskoleundervisningen for længe — eller varer undervisningen ved de højere læreanstalter for længe? Jeg tror ikke, det er spørgsmål, der er helt afklaret. Men faktum er, at vi mangler jurister, læger, tandlæger og ingeniører for slet ikke at tale om lærere, og disse mangler må vi afhjælpe for at komme videre.

Jeg kender de store vanskeligheder, der har været på undervisningens område, men det kan ikke nægtes, at regeringen her har begået store fejlgreb, først og fremmest den voldsomme udvidelse af skolevæsenet uden

[Thestrup.]

at have tilstrækkelig mange lærere og uden de fornødne skolebygninger, men jeg synes, det er tvivlsomt, om man nu er nået på højde med, hvad der kræves. Hvordan går det med det tredje universitet? Det skal jo ligge i provinsen og vil derved på en måde fremme den udflytning fra København, der mere og mere tegner sig som nødvendig. Jeg siger derfor ikke noget til, at der anvendes 1.760 mill. kr. til undervisningsministeriet, men jeg spørger, om det ikke ville være muligt at spare både samfundet og private for nogle af de meget store beløb, der går til, ved at uddannelsestiden for den studerende ungdom stadig forlænges.

Jeg skal ikke sige meget om forskningen. Jeg er som sagt med den højtærede handelsminister i, at også dette er et område, hvor vi bør sætte ind; men jeg henviser til det spørgsmål, det ærede medlem frk. Helga Pedersen har rejst, og betoner, at vi heller ikke må forsømme forskningen på de humanistiske videnskabers område.

Jeg har hermed nævnt trafikvæsenet som et område, hvor yderligere investeringer ville give mulighed for udvikling af vort erhvervsliv, og undervisningsvæsenet som et område, hvor en fornuftig begrænsning af uddannelsestiden ville spare vort samfund for store udgifter og skaffe os de folk, vi mangler.

Den gennemgang af finanslovsforslaget, som finansudvalget foretager, har i høj grad til formål at finde frem til besparelser. Vi har flere gange i de senere år ud over ved finanslovbehandlingen foretaget kritiske gennemgange af statens budget for at finde steder, hvor der kunne spares. Jeg tror ikke, at der længere er mere at hente ad denne vej. Derimod er der områder, hvor der er noget at nå ved reformer og forenkling af de nuværende ordninger. Nogle steder vil det også kunne betale sig at lægge opgaver, der nu er statsopgaver, over til amter eller kommuner.

Må jeg som et område, hvor modernisering tiltrænges, nævne centraladministrationen. Jeg vil ikke se bort fra, at de uheldige lokaleforhold volder vanskeligheder for en rationel tilrettelæggelse af arbejdet, men det gør også det gammeldags system, hvorefter hele centraladministrationen er indrettet. Der er jo et udvalg, som arbejder

med en rationalisering, og vi har også, hvad undervisningsministeriet angår, set nogle resultater af dette udvalgs arbejde, men er der sket noget for nylig? Udvalget har dog vel ikke standset sit arbejde? Jeg er som sagt klar over de vanskeligheder, der er på dette område med halvdagsstillinger, med en gammeldags inddeling og forretningsgang og med beskæftigelse af overkvalificeret arbejdskraft i et ikke ubetydeligt omfang. I dag kunne en rationalisering ske, uden at nogen behøvede at gå ned i indtægt eller være uden arbejde. Ikke alene det private erhvervsliv, men også den lokale administration og retsvæsenet mangler i dag folk i meget høj grad.

Må jeg nævne et par områder, hvor det er meget nødvendigt ikke at centralisere, ikke at henlægge afgørelserne til centraladministrationen; det er landsplanlægnings- og naturfredningsopgaverne. Jeg er klar over, at en kommission arbejder med naturfredningsloven, men jeg frygter for, at dette arbejde vil blive forgæves. Hvis man ikke gør sig klart, at amter og kommuner må have den afgørende indflydelse på bebyggelsespørgsmålet, og at fredningsnævn og overfredningsnævn må være de afgørende myndigheder vedrørende naturfredning, så tror jeg, det bliver forgæves. Dette ligger efter min mening ganske klart efter folkeafstemningen den 25. juni, og forsøg på at komme uden om det vil møde bestemt modstand.

En meget stor del af statens udgifter er lønningsudgifterne. Nu har den kronik, som overtoldinspektør Damsgaard Hansen har skrevet i B. T. jo været omtalt, og i den gør han op, at udgifterne til lønninger er steget med 700 mill. kr. i den sidste tid. Jeg tror, at ved at rationalisere og ved en fornuftig fordeling af opgaverne vil der kunne spares her, altså ikke mindst ved at undlade at anvende overkvalificeret arbejdskraft. Det er i lige grad forkert over for juristen og cand. politen, der sættes til arbejde, som en dygtig kontorist kan udføre, som det er det over for den dygtige kontorist, der ikke får lov til at vise sine evner ved arbejde, som han eller hun i virkeligheden udfører lige så godt eller måske bedre end akademikeren.

Og må jeg så med det samme, jeg taler om administration, sige et par ord om for-

[Thestrup.]

malisme og kineseri i almindelighed, ikke alene i centraladministrationen, men i hele vor administration. Det giver den almindelige borger, det giver hele vort erhvervsliv en række unødige vanskeligheder, det betyder fordyrelser og forsinkelser. Jeg har selv lige stået over for et par tilfælde. I det ene tilfælde drejede det sig om et seminarium, der af undervisningsministeriet og boligministeriet med meget besvær havde fået lov at bygge en ny undervisningsbygning. Da de så var færdige med den, kom en fabriksinspektør og sagde, at det var helt galt; der skulle have været en trappe til. Så måtte man lave om og bygge en ny trappe og rive forskelligt ned, alt med betydelig udgift.

Jeg har stået over for et andet eksempel. Efter mange forhandlinger var det lykkedes i en landvæsenskommission, som jeg var formand for, at nå til enighed om, under hvilke betingelser nogle ørreddamme måtte blive anlagt ved en å. Da det var sket, kom fredningsmyndighederne, fordi der i åen er ynglesteder for nogle små fisk, nogle såkaldte ferskvandsulke, nogle små gavtyve på få centimeter. På ny bliver der forhandlinger og skrivelser frem og tilbage, forinden anlægget af ørreddammene bliver tilladt. Hvorfor samles disse ting ikke under én afgørelse, hvor de forskellige interesser så er repræsenteret? Jeg har engang talt om det i radioen, og Hedeselskabets tidsskrift var så venlig at gengive den tale, jeg havde holdt, og gav sin stærke tilslutning dertil. Jeg tror, det var i anledning af hele den debat, der rejste sig om Skjernåspørgsmålet, men der er ikke kommet en sådan samordning.

Jeg har tidligere under finanslovdebatten talt om brug af moderne kontorartikler i administrationen, og den højtærede justitsminister var så venlig at lytte til et af mine forslag: anvendelsen af fotokopiering inden for tinglysningsvæsenet. Jeg har haft den formædelse, at et nedsat udvalg eller en kommission har taget afstand fra anvendelsen af denne fotokopiering, men jeg tror nu ikke, at dette udvalg, denne kommission, har ret. Jeg er helt overbevist om, at jeg har ret i det, og at det ville betyde en besparelse, og det ville være det eneste fornuftige at gå til denne lille modernisering.

Jeg tror også, man skal passe på sådan

noget som gebyrer og afgifter. I min fuldmægtigtid var der gebyrer, der var så svære at regne ud, at en fuldmægtig, der var dygtig til det, blev meget anerkendt og efterspurgt mange steder, men det er dog ret besat et overflødigt arbejde. Jeg ville håbe, vi kunne komme bort fra den art kineserier. Det forsinker sagerne gang; man bruger arbejdskraft til ingen nytte, og det irriterer folk. Og så er det jo intet imod alt det, der kræves inden for byggeriet. Når vi nu skal til at se på byggespørgsmålene, må vi også se på, hvordan vi undgår alle disse fordyrelses- og forsinkelsesdepartementer. Der ligger meget større udgifter heri, end nogen tænker sig.

Men selv om vi således kan gøre noget til at begrænse udgifterne i statshusholdningen, vil den omstændighed, at statens opgaver vokser, naturligvis kræve flere og flere penge, og her er så spørgsmålet, hvor vi skal tage dem fra. Det konservative folkeparti har gang på gang fremhævet nødvendigheden af, at de offentlige udgifter pålægges borgerne på en sådan måde, at de mindst muligt modvirker arbejdsindsatsen og initiativet og opsparevilsjen. Vi ønsker derfor en omlægning af beskatningen fra skat på arbejdsindkomster og opsparing til skat på forbruget, så borgernes samfundsnyttige virksomhed hæmmes mindst muligt af beskatningen. Finanslovsforslaget viser desværre, at regeringen foretrækker en udvikling i den stik modsatte retning.

Hvis man sammenligner det statsbudget, der i dag er til behandling, med det reviderede budget for indeværende finansår, viser det sig, at person- og selskabsskatterne tilsammen vil stige med ca. 14 pct., medens forbrugsafgifterne vil stige med godt 3 pct. Sammenligner man budgettet med det budget, der blev forelagt i november i fjor, udgør stigningen ikke mindre end 26 pct. for person- og selskabsskatterne tilsammen, medens forbrugsafgifterne stiger med kun 4-5 pct. Beskatningen af arbejdsindkomster og opsparing kommer således til at bære en væsentlig større del af byrderne, end det i fjor var tilfældet. Vi anser dette for meget uheldigt.

Finanslovsforslaget understreger nødvendigheden af en skattereform, og en sådan skattereform bør gennemføres snarest mu-

[Thøstrup.]

ligt. At regeringen foreslår skatteudskrivningsloven forlænget uændret, betyder ikke, at den forholder sig neutral over for beskatningen. Når de samme skatteprocenter anvendes over for stadig stigende indkomster, betyder det, at flere skatteydere underkastes en skærpet beskatning. Det er grunden til, at statens indtægter gennem den direkte beskatning øges væsentligt mere end stigningen i indtægterne, som finansministeren anslår til 7 pct. Vi er meget angstelige for, at denne udvikling vil bidrage til at svække befolkningens arbejdslyst og sparevilje. Den medfører en væsentlig skærpelse af sambeskatningen og forstærker det nuværende skattesystems andre uheldige virkninger.

Der er endnu et par forhold, jeg gerne vil omtale, selv om de ikke direkte giver sig til kende på budgettet, men de har den allerstørste betydning for den økonomiske situation.

Det ene er boligspørgsmålet. Vi har drøftet det så ofte i den sidste tid, at jeg ikke skal gå i enkeltheder. Vi kan vist alle blive enige om, at en løsning er nødvendig. Den højtærede boligminister sagde under den fjernsynsudsendelse, hvori både han og jeg var med, at han og jeg ikke var så uenige. Det radikale venstres ordfører, det ærede medlem fru Else-Merete Ross, har givet udtryk for anskuelse, der ligger meget nær de anskuelser, vi både i venstre og i mit parti nærer. Hvorfor skulle det da være så umuligt at nå til en løsning? Her mangler et initiativ fra regeringens side, et initiativ, der er meget påkrævet.

Må jeg dernæst nævne et andet forhold. Jeg er helt klar over, at den høje regering vedrørende mange af de problemer, jeg har nævnt, vil spørge mig, om jeg da slet ikke tænker på spørgsmålet om arbejdskraft, og at man vil foreholde mig, at jeg for nogle dage siden stod her på denne samme talerstol og forlangte bygning af flere og flere parcelhuse, og nu forlanger jeg veje, flyvepladser, broer, skoler og universiteter. Den høje regering vil spørge: ja men tror det ærede medlem dog, at der er arbejdskraft nok hertil? Jeg kan ikke skubbe disse indvendinger til side. Jeg kan indse, at vanskelighederne ved at skaffe arbejdskraft måske er større end vanske-

lighederne ved at skaffe penge, men her vil jeg gerne komme med et par betragtninger.

Jeg tror, at vi tænker i for gamle baner. Vi har de samme gamle fagskranker som før. Vi har i høj grad de samme lønsystemer som før, og vi regner stadig med strejke og lockout som det egentlige afgørelsesmiddel i konflikter. De grunde, der var for den nuværende organisationsform, var sikringen for at tage arbejde og sikringen for at få en rimelig løn, men disse grunde gælder i dag kun med modifikationer. Alle erkender vi, at fuld beskæftigelse er et grundprincip i vore politiske og økonomiske bestræbelser. Det er jo endog på en måde fæstnet i vor grundlov § 75, reglen om, at enhver arbejdsduelig borger skal have mulighed for arbejde på vilkår, der betrykker hans tilværelse. Vi kan vel også se, at man ikke mere i vort samfund kan komme ned på tidligere tiders arbejdsløsnings, og at de sociale sikringer, der er mod sygdom, ulykker o. s. v., og bestræbelserne for at skaffe pension i alderdommen vil blive yderligere udbygget.

Det er mit partis opfattelse, at hvis man lod de ændringer i arbejdsmarkedets struktur slå igennem, som den skete udvikling tilsiger, så ville vi få en intensivering og aktivisering i vor produktion, og én ting er i alt fald givet: yderligere beskatning af de jævne indtægter er ikke fremmende for arbejdsindsatsen.

Jeg skal da til slut sige, at det forelagte budget er større end noget tidligere. Det betyder flere skatter, og det betyder skatter, der mere end tidligere virker tyngende på den almindelige indtægt. Dette er i sig selv betænkeligt, men mere betænkeligt er det, at budgettet ikke giver løfte om nye initiativer. Vi befinder os i dag her i landet på en almindelig vesteuropæisk velstandsbølge. Regeringen lader sig bære af denne bølge uden selv at komme med nyt initiativ og ny indsats. Vi har fra mit partis side anvist nye veje, og det er vor tro, at vi ved at følge disse og ved at lade fri konkurrence og privat initiativ slå igennem vil kunne fortsætte fremgangen.

Med disse ord skal jeg give mit partis tilsagn om en velvillig behandling af det foreliggende finanslovsforslag.

Grethe Philip: Da finanslovsforslaget i fjor blev fremsat, måtte det ses i direkte forbindelse med det forlig, der var sluttet om foråret. Det voldsomme efterspørgselspres var ved at true den økonomiske balance i samfundet, og der var derfor et almindeligt ønske om at holde igen og vise mådehold. I dag står vi — bl. a. som følge af helhedsløsningens virkninger — i en anden og betydelig gunstigere situation. Vi har gennem nogen tid haft stabilitet i priseniveauet; efterspørgselspresset, når det drejer sig om arbejdskraft, er mindsket, samtidig med at vi som helhed har kunnet fastholde en høj beskæftigelse, og vore valutareserver har været i stadig regelmæssig vækst gennem de senere måneder. De nyeste tal fra i dag viser, at denne vækst fortsætter.

Situationen er blevet så gunstig, at oppositionen for nylig fandt tiden inde til at slække på finanspolitikken ved forslag om bortfald af sidste del af den tvungne opsparring. Jeg tvivler ikke om, at dette forslag i visse kredse har haft vælgertække, men jeg har også så stor tillid til befolkningens dømmekraft, at jeg tror, de fleste meget vel forstår, at det nu i første omgang gælder om at fastholde den af regeringen opstillede mål-sætning, nemlig i en periode at holde igen på forbruget til fordel for investeringerne. I alle tilfælde er der fra erhvervslivets side givet ganske utvetydigt udtryk for, at man var enig i, at den første lettelse i de senere års stramme økonomiske politik måtte tage form af en diskontonedsættelse. Hensynet til investeringerne og til eksporten måtte fortsat ligge i første linje. Den næste lempelse sker nu i forbindelse med det fremsatte lovforslag om boligbyggeri. Byggerestriktionerne har været en stram tøjle om boligbyggeriet, og en frigørelse må nu anses for meget ønskelig. Vi har nedsat diskontoen, og vi er ved at åbne for byggeriet. Skal vi nu stadig fastholde den økonomiske stabilitet — og dette må jo stadig være vort hovedmål — må finanspolitikken lægges således til rette, at der ikke fra statsfinanserne udgår inflationsvirkninger. Det foreliggende lovforslag må ses som udtryk for, at man ønsker at føre en sådan forsigtig finanspolitik, og jeg vil gerne på mit partis vegne give dette min fulde støtte.

Finansministeren sagde i sin fremsættelse, at man har søgt at lægge et budget,

der er så realistisk som muligt. Jeg synes, vi må værdsætte, at man sætter kraftigt ind på at nå frem mod dette mål for at hindre, at ansøgninger om tillægsbevillinger tager alt for stærk fart siden hen. På den anden side må vi vel fra alle sider, også fra oppositionens, erkende, at det vil være umuligt at få budgettet til at falde helt sammen med regnskabet; dertil er der for mange ubekendte faktorer. Bl. a. kan refusionsordningernes virkninger for statsfinanserne som bekendt være vanskelige at forudse; det gælder f. eks. så store poster som vejrefusion og refusion til sygehusene. Vi har tidligere set, hvor vanskeligt det er at foretage skøn over disse fremtidige udgifter, men det forhindrer ikke, som jeg sagde før, at det stadig må påhvile finansministeren at skærpe det værktøj, der anvendes ved forudberegning af de forventede udgifter, og det er altså det, man er i færd med nu.

I år er bevillingsreserven udvidet, således at der er afsat 250 mill. kr. på driften og 75 mill. kr. vedrørende anlægsudgifterne, i alt 325 mill. kr., til dækning af de finansielle virkninger af de lovforslag, der allerede er eller ventes at blive fremsat, herunder sociale udgiftsstigninger som følge af helhedsløsningen, forøgelse af ungdommens uddannelsesfond m. v.

Så vidt jeg kan se, er der ikke afsat noget beløb på finanslovsforslaget med henblik på indførelse af almindelig folkepension. Fra det radikale venstres side lægger vi stor vægt på, at et lovforslag herom bliver fremsat. Jeg går ud fra, at når det ikke er medtaget her, står det i forbindelse med tankerne om en finansiering af merudgifterne ved en forhøjelse af folkepensionsbidraget, således at statsfinanserne netto ikke belastes yderligere.

Finanslovsforslaget indebærer en stigning i de samlede statsudgifter på ca. 800 mill. kr. Stigningen fra de foregående år fortsætter, således som det allerede er nævnt, men dog i afsvækket takt. I det netop fremsatte udskrivningslovforslag foreslås skatteska-laen uændret; men med det højere skatteunderlag vil det samlede skatteprovenu stige trods uændrede skattesatser, og selve skattetrykket, som vel nok er det, der interesserer befolkningen mest, synes at ville forblive nogenlunde uændret.

De forventede skatteindtægter, sammen-

[Grethe Philip.]

holdt med de nu foreslåede statsudgifter, vil resultere i et overskud på drifts- og anlægsbudgettet på godt 1/2 milliard kr. Man kan jo så diskutere, om dette er for meget eller for lidt. Så vidt jeg forstår, blæser der nu fra konservativ side en betydelig mildere vind over for hele tanken om at drive økonomisk politik over finanspolitikken. Inden for den økonomiske videnskab har man i mange år — jeg tror, det drejer sig om ca. 30 år — været inde på disse tanker, og det er jo glædeligt at se, at forståelsen herfor nu breder sig også langt ind i oppositionens rækker.

For mit eget vedkommende går betænkningshederne med hensyn til det foreslåede kasseoverskud snarere på, om det nu også er stort nok. Hermed tænker jeg på, om overskuddet vil vise sig at være tilstrækkelig stort til at sikre den økonomiske balance, efterhånden som konjunkturerne udvikler sig. Meget vil her afhænge af, at de lønstigninger, vi får til foråret, ikke bliver stærkere end lønstigningerne i udlandet. Det er disse relationer mellem omkostningsniveauet i Danmark og i udlandet, der er afgørende for vor konkurrenceevne, og derfor må vi også stadig være parat til at tilpasse vor økonomiske politik efter den udvikling, der møder os udefra.

Inden jeg går over til en drøftelse af udgiftsområderne, vil jeg gerne sige lidt om den meget betydelige post på statsbudgettet, der hedder lønninger og honorarer, en post, der nu er oppe på at udgøre næsten halvdelen af alle statsudgifterne.

I det hæfte, det økonomiske sekretariat har udarbejdet om statsfinanserne gennem de senere år, findes der en tabel med specifikation over statens lønudgifter. Det fremgår heraf, at statens udgifter til personale i 1962-63 i alt udgjorde 4 1/2 milliard kr., heri indbefattet lønninger til det statsansatte personale omfattende såvel tjenestemænd som medhjælpsaflønnet personale, pension og tilskud til lærer- og præstelønninger. Mange vil sikkert hæfte sig ved, at disse lønudgifter har været stærkt stigende i de sidste år. Der vil formodentlig blive spurgt, om det nu også er rimeligt, eller om vor administration er ved at svulme urimeligt op.

Af teksten til tabellen kan man se, at

en væsentlig del af stigningen i lønudgifterne skyldes reguleringer af lønningerne, der modsvarer tilsvarende reguleringer og bestemmelser på det private arbejdsmarked. Det gælder f. eks. udgifter i forbindelse med reduktion af arbejdstiden, ydelser eller forhøjelser af ydelser for arbejde uden for den egentlige arbejdstid, feriegodtgørelse og dyrtidsregulering — alt sammen lønstigninger, der er nødvendige, hvis det statsansatte personale ikke lønmæssigt skal sakke agterud i forhold til arbejdere og funktionærer inden for det private erhvervsliv.

En anden del af lønudgiftsstigningen skyldes øget personaletilgang, herunder bl. a. udvidelser for lærernes vedkommende forårsaget af de betydelige udvidelser af grundskolen med 8., 9. og 10. skoleår og af teknikas overtagelse af staten.

Der har i de senere år, ikke mindst inden for det statsansatte personale, været ført diskussion om tjenestemændenes ansættelsesvilkår og hele status, og der har som bekendt fundet en betydelig overgang sted fra tjenestemandsansættelse til overenskomstansættelse. Disse to personalegrupper er nu nogenlunde lige store. Jeg vil ikke her tage diskussionen om tjenestemandsansættelse op, men jeg vil dog gerne benytte lejligheden til at sige, at jeg anser det for overordentlig vigtigt, at vi stiller disse grupper — alt taget i betragtning — indbyrdes så ens, som det overhovedet er muligt. Det bliver vanskeligt at afveje, men det må være det, vi stræber imod. Samtidig må vi også stadig sørge for, at vort statsansatte personale får en sådan aflønning og samlet placering, at det, kvalifikationerne taget i betragtning, står i et rimeligt forhold til, hvad der bydes ude på det private arbejdsmarked. Vi må gøre det ikke så meget af retfærdighedshensyn over for det statsansatte personale som for at sikre os det nødvendige personale til statens tjeneste — og personale af tilstrækkelig høj kvalitet.

Når det er sagt, vil jeg gerne tilføje, at jeg lægger stor vægt på, at der kun sker ansættelser af nyt personel, hvor behovet absolut kræver det. Det er særlig her, der er anledning til at sætte ind med agtpågivenhed og kontrol. For tjenestemandspersonellets vedkommende har vi længe haft en nøje kontrol, fordi enhver udvidelse af personalet skulle godkendes af lønnings-

[Grethe Philip.]

rådet, hvori jo også repræsentanter for de politiske partier sidder. For det overenskomstansatte personale gjaldt indtil for nylig ikke noget tilsvarende.

Jeg vil gerne her benytte lejligheden til at takke den højtærede finansminister, fordi han har imødekommet det ønske, der blev fremsat i finansudvalget om en stærkere parlamentarisk kontrol med nye personaleudvidelser inden for det medhjælpslønnede personale. Specielt anser jeg det for værdifuldt, at udvidelsen af det akademiske personale, ansat på overenskomstvilkår, fremtidig skal have lønningsrådets tilslutning.

Blandt statens udgifter til lønninger indgår også honorarer til medlemmer af råd, udvalg og nævn m. v.; selv om det kun er en mindre post i denne forbindelse, vil jeg gerne knytte et par bemærkninger hertil.

Efterhånden som lovgivningen udbygges, er der blevet oprettet et meget stort antal råd og nævn, der medvirker til lovenes gennemførelse i praksis. I disse råd og nævn m. v. inddrager vi værdifuld sagkundskab udefra, der både i principielle spørgsmål og ved afgørelse af enkeltsager er et meget vigtigt supplement til administrationen. Det har imidlertid vist sig overordentlig vanskeligt at finde frem til ensartede og acceptable retningslinjer for aflønningen af medlemmer i disse råd m. v. Ikke alene varierer arbejdet stærkt fra det ene råd og udvalg til det andet, men det er også meget varierende, i hvilken grad de enkelte medlemmer repræsenterer organisationsinteresser, og i hvilken grad de kan anses for at bidrage, om jeg så må sige, som neutral sagkundskab. Medlemmerne fra forskellige udvalg m. v. synes at følge hinandens aflønning med meget stor agtpågivenhed, og dette stiller store krav om honoraravgørelser, der føles ensartede. Honorarspørgsmålet er vanskeligt at løse; på den ene side bør staten ikke kræve en betydelig arbejdsindsats uden at ville yde rimelig betaling derfor, på den anden side må vi alle vende os imod en inflation i tildelingen af honorarer.

Vi kan dog vel i hvert fald sætte ind på ét punkt. Efter min mening bør afgørelser af, hvorvidt der skal ydes honorar, og med hvilken størrelse honorar eventuelt skal

ydes for arbejder udført i disse bestyrelser, nævn o. s. v., der er nedsat i henhold til lov, altid uden undtagelse henlægges til lønningsrådet. Det bør altså ikke, som jeg ser eksempler på i vor nyeste lovgivning, kunne ske, at der allerede ved lovens vedtagelse træffes bestemmelse om, at en bestyrelse eller et råd skal aflønnes. Lønningsrådet har langt bedre muligheder end folketinget for at foretage den nødvendige korrelation mellem honoraraflønningen i de forskellige bestyrelser, udvalg m. v., og denne vurdering bør ikke på forhånd være sat ud af funktion. Jeg håber, at den højtærede finansminister vil stille sig velvilligt over for disse tanker.

Jeg skal herefter gå over til nogle betragtninger vedrørende udgifterne med hensyn til de enkelte ministerier.

Jeg synes, der er grund til et øjeblik at standse op ved udgifterne til Grønland, der som nævnt i fremsættelsestalen stiger langt ud over det gennemsnitlige. Der er efterhånden ude i befolkningen vokset en meget stor interesse op for Grønland og for den grønlandske befolkning. Det er mit indtryk, at man hos mange møder en betydelig ansvarsbevidsthed over for den umådelige opgave, det er i løbet af et kort årsmål at føre befolkningen deroppe frem til en levedof, der tør sammenlignes med vor i det sydlige Danmark. Vi har store opgaver at tage op både på det erhvervsmæssige, det undervisningsmæssige og det sociale område, og jeg synes, man med stor fortrøstning kan gå ind for en hurtig yderligere udbygning, når man hører om de gunstige resultater, der allerede er opnået, og mærker den åbenhed, der vises over for alle disse problemer fra grønlænderne selv, både blandt mænd og kvinder. Men enkelte gange hænder det, at mennesker, der ikke har mulighed for at følge hele dette arbejde på nært hold, kommer med kritiske udtalelser i retning af, at vi ikke hernede gør nok for Grønland, og at dette arbejde skubbes i baggrunden for andet u-landsarbejde. Det foreliggende finanslovbudget vil klart kunne tilbagevise en sådan kritik.

Grønlandsministeriet viser driftsudgifter for det kommende år på netto 112 mill. kr. samt anlægsudgifter på 66 mill. kr., altså i alt 178 mill. kr. Lægges hertil netto-udgifter vedrørende den kgl. grønlandske

[Grethe Philip.]

handel på 36 mill. kr., omfattende bl. a. betydelige udgifter til intern flyvning og til et nyt kystskib, er vi i alt oppe på en samlet ydelse til Grønland på 214 mill. kr. eller ca. 7.000 kr. årlig pr. grønlander. Mon vi ikke alle kan være enige om, at disse tal bærer vidnesbyrd om, at vi med stor styrke går ind for Grønlands opbygning?

Et af de store udgiftsområder, der har været i stærkest vækst, er udgifterne til vort undervisningsvæsen. Også for det kommende år er der tale om betydelige udgiftsstigninger. Det er jo en kendt sag, at undervisningen altid har ligget det radikale venstre stærkt på sinde, og det har derfor været partiet en særlig glæde, at det har været lagt hen til radikale ministre såvel lovgivningsmæssigt som administrativt at skulle stå for de senere års voldsomme udvikling i hele vor undervisning og uddannelse. Måske enkelte vil mene, at der nu er gjort så meget, at vi kunne puste lidt. Jeg tror, de tager fejl. I den stærke erhvervsmæssige udvikling, som hele den vestlige verden er inde i i disse år, vil enhver stilstand på uddannelsesområdet meget hurtigt føre til, at vi sækker agterud.

Vi må ligesom de lande, vi plejer at sammenligne os med, Skandinavien, Vesteuropa, USA, sætte stadig stærkere ind på at uddanne vore unge. Det er den bedste investering, vi kan foretage, men vi må også sikre os, at investeringen sker dér, hvor evnerne er størst. Derfor bør vi sørge for, at unge ikke af økonomiske grunde bremses på et tidligt undervisningsstade, og derfor må vi stræbe mod yderligere at udbygge den støtte, der gives til de ganske unge allerede under skoletiden. Vi må også være villige til at sætte midler af til yderligere intensiveret forskning på forskellige områder. Det er et meget vigtigt led i mulighederne for en økonomisk vækst i samfundet, men vi bør dog nok under hensyn til, at vi er et lille land, samle os

om nogle bestemte, afgrænsede forskningsområder.

Til støtte for min udtalelse om den vægt, man i andre lande lægger på uddannelsen af de unge, vil jeg henvise til referatet af et interview med den amerikanske arbejdsminister, Wirtz. Det er gengivet i det af arbejdsmarkedets sekretariat redigerede blad, Uddannelse og Erhverv, den 24. juni 1963, nr. 3.

Wirtz nævner, at ungdomsarbejdsløsheden i USA rundt regnet udgør 15 pct. Han siger, at årsagen hertil til dels er den hurtige vækst i den yngre arbejdsstyrke, og tilføjer — jeg beder om tilladelse til et par citater —:

„Samtidig mindsker erhvervslivets stigende automatisering antallet af job ved ikke-faglært arbejde meget betydeligt. Den, der har forladt skolen uden at gennemføre skolegangen og er gået ind i et job som ikke-faglært, står nu i de seneste år i mange tilfælde uden arbejde.“

Og han tilføjer:

„Den bedste måde er at styrke erhvervslivet i en sådan grad, at der skabes job i et hurtigere tempo. Desuden må vi udarbejde et helt nyt uddannelsesprogram, et program, der omfatter en tilpasning af hele undervisnings- og uddannelsessystemet til arbejdsmarkedets nye krav. Det vil stille meget store krav til vort uddannelsesapparat.“

Senere i interviewet peger Wirtz på den strukturændring, der er ved at finde sted, og som betyder, at arbejdskraften bør kvalificeres til at bestride job i andre erhverv.

Når jeg har ønsket at omtale dette interview, er det for at understrege den betydning, vi må tillægge såvel vore unges almen-dannende og faglige grunduddannelse som den stadige omskoling af den voksende arbejdskraft med henblik på tilpasning til arbejdsmarkedets stadig skiftende behov og krav.

Jeg sagde før, at undervisningen var af

[Grethe Philip.]

afgørende betydning for vor fremtidige erhvervsudvikling. Også om et andet stort udgiftsområde, nemlig trafikområdet, gælder det, at en yderligere udbygning er en forudsætning for erhvervslivets udvikling. Vi har nu afsluttet de store arbejder omkring fugleflugtslinjen, der bl. a. vil betinge en betydelig udvikling af hele aktiviteten på Lolland. Lovforslaget om en tunnel under Limfjorden er vedtaget med almindelig tilslutning, men nye store trafikarbejder forestår, hvis forbindelseslinjerne inden for Danmark skal kunne klare den vældige udvikling af samfærdslen, der finder sted i disse år. Blandt disse arbejder må Store-Bæltbroen have en høj prioritet. Men også spørgsmålet om en løsning af nærtrafikken i og omkring København trænger sig hårdt på, og vi må derfor håbe på en snarlig afklaring af tunnelbanespørgsmålet, hvis det ikke skal brænde helt sammen i København — hvad der også vil blive til skade for langvejstrafikken til og fra København.

Inden for hele det sociale område har åndssvageforsorgen været under særlig stor udbygning. Det var vel også her, manglerne var størst, og der er endnu store udækkede behov. Der er da også på budgettet afsat betydelige beløb til lån til udvidelse og forbedring af åndssvageforsorgens boligforhold. Det drejer sig bl. a. om lån til opførelse af montagebyggede eksterntaskoler og til erhvervelse af grunde hertil, om udbygning og ombygning af Lillemosegård, om lån til den forestående store og meget påkrævede ombygning og modernisering af Brejning samt til ombygning af institutionerne ved forsorgscentret for Sønderjylland. I alt søges om bevilling til lån til udbygning af åndssvageforsorgens institutioner på ca. 30 mill. kr. Når det tilføjes, at der ikke alene søges om bevilling til dette store byggeri, men at det også indgår på regeringens byggeprogram for det kommende år, vil man forstå, at betydelige forbedringer inden for åndssvageforsorgen snart vil være en realitet.

Hele denne fortsatte udbygning af vor åndssvageforsorg har mit partis fulde støtte. Men når jeg særlig ønsker at drage disse tal frem, er det, fordi man ude i landet kan møde en vis utilfredshed med, at det hele ikke går hurtigere på dette felt. Man forstår de pårørendes og personalets utålmodighed;

de har ventet meget længe og mener med rette, at nu må dette felt have en fortrinstillig — det får det også. Det er det sociale område, der er stærkest i vækst, men knapheden på byggearbejdere sætter også her en snævrere grænse end den gode vilje. Vort byggeri er på alle områder begrænset af vor byggekapalet, og omfanget af det offentliges byggevirksomhed må fastlægges under hensyn til erhvervsbyggeriet og boligbyggeriet. Inden for det sociale forsorgsområde går i disse år en bølge af nyt initiativ. Det gælder ikke alene åndssvageforsorgen, men også særforsorgens andre grene, og det gælder forsorgen for de gamle på pleje- og sygehjem. Vi har netop her i tinget af den højtærede socialminister hørt, at der vil blive åbnet for byggeriet af plejehjem; jeg finder det rigtigt og ganske nødvendigt.

Men også børne- og ungdomsforsorgen stiller med store krav. Vi kan i den nylig afgivne betænkning fra børne- og ungdomsforsorgens pædagogiske nævn læse, at der i den kommende 10 års periode vil være brug for 30.000 nye børnehavpladser. Jeg er ikke i tvivl om, at en betydelig forøgelse af børnehavpladserne — herunder også af halvdagsbørnehaverne — er stærkt påkrævet både af pædagogiske hensyn og af hensyn til hjemmene, efterhånden som mødrene i stigende grad beskæftiges den hele dag eller en del af dagen ude i erhvervslivet.

Så meget mere har jeg med stor interesse bemærket, at nævnet har ladet udarbejde planer til typebørnehaver, der skulle gøre det muligt at spare arbejdskraft og komme frem til et mere rationelt byggeri. Det er ad denne vej, vi må frem, om vore mange og velbegrundede byggeønsker skal kunne opfyldes, og institutionsbyggeriet skulle i særlig grad være egnet for en rationalisering og typisering af byggeriet, der er mindre arbejdskrævende.

Der har i den senere tid været røster fremme om en manglende koordinering af vor sociallovgivning. Kan vi afvise kritikken som uberettiget, eller er tiden inde til, at vi tager hele dette spørgsmål op til nærmere undersøgelse? Der kan sikkert opnås almindelig enighed om, at vi må anlægge det hovedsynspunkt, at man så vidt muligt bør yde samme hjælp i samme trangtilfælde. Ændringerne i vor sociale lovgivning synes

[Grethe Philip.]

imidlertid efterhånden at have ført os bort fra en sådan enhed.

Lad mig nævne et par eksempler. Vi har i vor lovgivning om ulykkes-, invaliditets- og sygeforsikring en række bestemmelser om hjælp under midlertidig og varig trang på grund af arbejdsudygtighed som følge af forbigående eller varigt nedsat arbejdsevne. Disse regler varierer både med hensyn til ydelsernes højde og det antal dage om ugen, hvori der kan udbetales støtte, samt hvad angår karenstiden. Man må spørge: er dette nu også rimeligt? Er det rimeligt, at det skal være afgørende for den hjælp, en invalideret person kan få, om invaliditeten er opstået ved et ulykkestilfælde på arbejdspladsen, på gaden eller måske som følge af en smitsom sygdom? Meget kunne tale for, at det var invaliditetens omfang og ikke de omstændigheder, hvorunder den er opstået, der alene skal afgøre samfundets hjælp til den pågældende.

Jeg kan også nævne et andet eksempel: revalidering. Bestemmelserne om hjælp til revalidering og omskoling findes nu i forskellige dele af vor sociale lovgivning. Men er det rimeligt, at den enkelte, hvis han eller hun vil handle så klogt som muligt, nøje på forhånd bør undersøge, om hjælpen skal søges via den offentlige forsyning, via enkepensionsloven eller via revalideringsloven? Den hjælp, vedkommende vil kunne få til en eventuel revalidering, er nemlig, om jeg har forstået det ret, ikke den samme. Overgang til ensartede regler ville ikke alene være en rimelig ordening for de pågældende, men det kunne måske også føre til en forenkling af administrationen, ja, måske ligefrem til en sammenlægning af visse sociale administrationsgrene.

Hvad jeg her har nævnt, går på den manglende koordinering af selve lovgivningens bestemmelser. Men måske er der også muligheder for en bedre koordinering af administrationen. Dette spørgsmål vil i det store og hele ligge uden for det lovgivende arbejde, men jeg vil dog pege på et enkelt område, hvor arbejdsgangen er tilrettelagt i loven. Jeg tænker på revalideringscentrenes samarbejde med arbejdsanvisningskontorerne. Har vi her fundet den rette arbejdsgang, eller er der overlap-

ning af arbejdet til skade for klienterne og med en unødigt stor administration til følge?

Må jeg endelig rejse et sidste spørgsmål til den højtærede socialminister. Det vedrører de mange forskellige tilskud og bidrag til familier og enlige forsørgere med børn. Vi opererer i øjeblikket med almindelige børnetilskud, med børnebidrag til enlige forsørgere, huslejetilskud til familier med børn og børnetillæg til folke- og invalidepensionister og til oppebærere af arbejdsløshedsunderstøttelse. Alle disse forskellige former for tilskud administreres på forskelligt hold. Mon ikke tiden er inde til at tage hele dette spørgsmål op til en samlet undersøgelse, bl. a. også med henblik på størrelsen af de forskellige tilskud og den indbyrdes koordinering?

Til slut vil jeg gerne drage en enkelt sag frem. Det drejer sig om de af seksualudvalget planlagte undersøgelser, der skal danne grundlaget for vurdering dels af behovet for seksualoplysning, dels af, hvilke grupper oplysningsvirksomheden skal være rettet imod, og omfanget og arten af de foranstaltninger, der eventuelt skal iværksettes.

Vi har nu gennem mange år drøftet de store problemer, der er knyttet til de mange aborter, lovlige som ulovlige. Nu fremlægger mødreinstitutionerne tal, der viser, hvorledes antallet af ganske unge mødre i 16-17 års alderen vokser stærkt. I 1961 var antallet af fødsler blandt 16—17-årige kommet helt op på omkring 2.000. Det vil sige, at et stigende antal børn vokser op i hjem, hvor moderen er alt for ung og umoden til at kunne varetage opgaven som opdrager og forsørger.

Vi oplyses om, at de unge bliver tidligere kønsmodne, og vi ser, hvordan udviklingen går i retning af, at uddannelsestiden forlænges. Vi må se i øjnene, at der her er tale om problemer, der vedrører hele vor ungdom, og problemer, som vil blive skærpet i de kommende år.

Jeg har stor sympati for, at man nu iværksætter undersøgelser, der vil give solid videnskabelig viden om en række faktiske forhold, hvor vi hidtil i meget høj grad har måttet støtte os på mere eller mindre løst underbyggede formodninger. Men det forekommer mig, at sagen

[Grethe Philip.]

er så presserende, og at behovet for oplysning blandt vore unge om seksuelle forhold og seksuel etik er så åbenbart, at vi ikke bør tøve med at sætte ind med en udvidet oplysning, således at den virkelig når ud til alle unge, hvor de end er beskæftiget, og hvilken uddannelse de end er i gang med. Vi sender i øjeblikket tusinder af unge ud, der aldrig i skolen har fået nogen som helst form for seksualundervisning. Vi kan ikke med rimelighed kræve stor ansvarsbevidsthed af dem uden at yde dem vejledning og oplysning.

Jeg kan derfor kun helhjertet gå ind for de planlagte undersøgelser under forudsætning af, at der sideløbende sker en direkte indsats for oplysning fra seksualudvalgets side.

Finansministeren har fremlagt regeringens plan for næste års statsudgifter, og det bliver nu finansudvalgets opgave at foretage den mere detaljerede gennemgang af de enkelte poster. For mit parti er det afgørende, at budgettet omfatter betydelige beløb til investeringer, der er en forudsætning for fortsat fremgang i produktion og levestof, og at forslaget samtidig er således udformet, at det i sin helhed vil bidrage til at fastholde den økonomiske stabilitet.

Jeg kan derfor på mit partis vegne tilsige en velvillig behandling.

Skræppenborg-Nielsen: Jeg har sagt det tidligere, jeg tillader mig at sige det igen, at det er egentlig svært at undgå gentagelser som ordfører nr. 5 og endnu sværere for ordfører nr. 6.

Skal man i øvrigt tro, hvad lidt ældre medlemmer af folketinget fortæller — det bør man naturligvis — så var en finanslovdebat for blot få år siden noget helt andet end nu. At forholdet er ændret, skyldes blandt andet den omstændighed, at folketinget i tilknytning til statsministerens åbningstale ved folketingsårets begyndelse rent faktisk debatterer, hvad der er værd at debattere, herunder også i nogen grad finanser og økonomi, hvorved den debat om finanslovsforslaget, som vi har påbegyndt i dag, naturligvis afsvækkes en del, da det i hvert fald er ret ubehageligt blot at gentage, hvad der allerede er givet udtryk for for blot nogle få uger siden.

Selve finanslovsforslaget er jo et digert værk, som ingen har mulighed for at gå i detaljer med her ved første behandling. Det er vel næppe heller meningen, idet forslaget efter første behandling overlades til finansudvalget, der i de næste måneder har til opgave at gennemgå de tusinder sider af stof, som finanslovsforslaget omfatter. Det er vist det ærede medlem hr. Erik Eriksen, der har foreslået, at visse større lovforslag burde gå direkte i udvalg, inden første behandling finder sted. Jeg tror, det ville være meget nyttigt, hvis noget sådant skete, ikke mindst for finanslovsforslagets vedkommende. I hvert fald ville en sådan ordning medføre, at partiernes ordførere i finanslovdebatten i højere grad, end det nu er tilfældet, havde mulighed for at få et bedre overblik over det meget stof, som finanslovsforslaget indeholder, end tilfældet formentlig er nu.

Efter åbningstalen holder folketinget læseferie, men bortset fra at statsministerens åbningstale i år var meget lang uden dog at give udtryk for alt for meget nyt, er det begrænset, hvad folketinget, endnu inden det er begyndt at arbejde, har at læse på. Det modsatte er så givetvis tilfældet, når finanslovsforslaget fremsættes. Her var der mere end grund nok til at holde en beskedent læseferie, således at i hvert fald vi, der prøver på at være ordførere, fik en rimelig tid til at sætte os ind i stoffet og de talrige oversigter, der følger med stoffet, uden at vi er tvunget til på samme tid at foretage en hel del andet. Jeg nævner ikke dette for at beklage mig, men for at påpege, hvor urimeligt forholdet synes at være.

Inden jeg fortsætter, lidt endnu: et enkelt spørgsmål til den højtærede finansminister. Kan den højtærede finansminister sige noget om, hvorfor den foreslåede og meget omtalte deling af finanslovdebatten ikke er blevet til virkelighed allerede i år? Når jeg stiller spørgsmålet, skyldes det, at samtlige partiets ordførere i finansudvalget forleden gav den højtærede finansminister tilsagn om at medvirke ved en sådan deling. Af hvilken grund er der intet foretaget i så henseende? Eller modsat: er der foretaget noget?

Dernæst synes jeg, der er al mulig grund til at sige tak til den højtærede finans-

[Skræppenborg-Nielsen.]

minister for hans bestræbelser henimod en bedre og klarere udformning af finanslovsforslaget med tilhørende oversigt. Fortsætter den højtærede finansminister dette arbejde — og det håber jeg da han gør — betyder det, at også almindelige mennesker har mulighed for, hvis de vil, at orientere sig i finanslovsforslagets stof, og det er der kun grund til at være tilfreds med.

Hvad enten man synes om at anvende det eller ikke, sandheden er dog, at to diskontonedsættelser har fundet sted i den allerseneste tid, en diskontonedsættelse i august fra 6½ til 6 pct. og én i november fra 6 til 5½ pct. Alle bør glæde sig over det, der her har fundet sted, og alle gør det vel også, ganske uanset om et valg nærmer sig. Langt om længe er man altså begyndt på at føre en lavere rentepolitik også her i landet. Det var heller ikke et øjeblik for tidligt.

Men samtidig med de stedfundne diskontonedsættelser har vi igen fået den gamle diskussion om, hvem der er initiativtager til en sådan lempeligere rentepolitik. Er det nationalbanken eller finansministeren? Er det regeringen? Jeg ved det ikke, men én ting er i hvert fald helt klar; at en lav rentepolitik simpelt hen kræver en finanspolitik, der understøtter og ikke modvirker nationalbankens dispositioner, nationalbankens gode forsætter, om man vil. Det er også her et spørgsmål, om ikke pengeinstitutionernes rentemarginal stadig er for stor, idet indlånsrenten almindeligvis er faldet med samme pointantal som udlånsrenten.

I øvrigt — og lad mig bare sige det sådan — ville det vel nok være ønskeligt med en tættere kontrol med nationalbanken fra statens side og en tilsvarende tættere kontrol fra nationalbanken over for pengeinstitutionerne, når vi nu endelig er begyndt at føre lavrentepolitik her i landet.

Det siger sig selv, at de to diskontonedsættelser, der har fundet sted, i høj grad vil komme til at gavne byggeriet, hvor en rentenedsættelse længe har været højst tiltrængt. Alle uanset parti er vist enige om, at den ofte helt uværdige bolignød, der desværre stadig rider dette land som en mare, skal fjernes, og at boliger skal bygges i et antal som vel ingen sinde før,

for at alle inden for en rimelig tid kan få tag over hovedet. En fortsat rentesænkning er et af midlerne til at skaffe flere boliger, vel at mærke boliger, som også mennesker med jævne indtægter kan betale, ligesom en fortsat rentesænkning vil undgå eller formindske den beskæftigelsesnedgang i byggefagene, som en begrænsning af byggeriet uvægerligt vil medføre.

Dertil kommer, at det af mit parti fremsatte lovforslag om oprettelse af en boligfond, et lovforslag, der kommer til første behandling i folketinget på fredag, yderligere, hvis lovforslaget vedtages, hvad vi naturligvis håber det gør, vil medvirke til at stimulere byggeaktiviteten på et, synes vi, overmåde fornuftigt grundlag. Ja, det skal absolut ingen hemmelighed være, at vi er nogle stykker, der er meget spændt på, hvordan folketingets partier vil stille sig til det af os fremsatte lovforslag om oprettelse af en boligfond.

Det fremgår af den højtærede finansministers fremsættelsestale, at han håber på et højt beskæftigelsesniveau fremover. Det gør vi jo alle; det håb deler vi med den højtærede minister; men er det alligevel ikke sådan, at der på det sidste — og jeg tænker her ikke så meget på, at vi nu har vinter — er sket et mærkbart fald i beskæftigelsen herhjemme? Jeg ved ikke, om de tal, jeg nu nævner, kan holde helt i dag, men efter hvad jeg har fået oplyst, skulle der alene i København være mellem 600 og 700 arbejdsløse smede. Hvis tallene holder blot så nogenlunde, står det klart for mig, at der kan blive brug for at lempe den økonomiske politik, men at det er usikkert, om en sådan eventuel lempelse skal finde sted over finanspolitikken.

I den forbindelse er det vel næppe for stærkt at sige, at den finanspolitik, der har været ført i det sidste par år, har været noget vakkende. Noget af det sidste, vi har været vidne til, var jo først på grund af et dårligt forlig en skattonedsættelse på 700 mill. kr., en skattelettelse, der så i sit kølvand havde en tvangsopsparing på henimod 520 mill. kr. efter sig. Ja vel, jeg ved det, det er sagt før, men det bør siges igen, ikke mindst under behandlingen af finanslovsforslaget: det gavner intet, i bedste fald meget lidt, på den måde at køre en pengemængde frem og tilbage, og det koster under alle omstændigheder dyrt i administration.

[Skræppenborg-Nielsen.]

Hvis og når en fremtidig lempelse af finanspolitikken viser sig nødvendig, da vil jeg gerne her sige, at i en sådan situation vil socialistisk folkeparti ikke stå fremmed over for tanken om at hjælpe f. eks. vanskeligt stillede industrier med garantier eller kreditter eller med lave renter og fornuftige afskrivningsvilkår, vel at mærke på en sådan måde, at det offentlige erhverver sig en vis indflydelse på de hjælpne virksomheder. Og under henvisning til det sidst sagte: såfremt en forbrugsstimulans i øvrigt skulle vise sig påkrævet for at gavne det økonomiske klima, ja, så deler vi så afgjort ikke de borgerlige partiers tyrkertro på en udvidelse af det såkaldte frie forbrugsvalg, der jo bliver aktuel ved en mulig nedsættelse af skatterne, en nedsættelse, som det konservative folkeparti næsten daglig efterlyser. En udvidelse af det frie forbrugsvalg vil nemlig alt for ofte resultere i et forbrug, der hverken samfundsøkonomisk eller socialpolitisk set er det allerbedste; og den helt vanvittige reklame, vi længe har oplevet her i landet — en reklame, som skatteyderne er med til at betale, fordi udgifterne til reklame delvis kan trækkes fra på selvangivelsen — har naturligvis sin store skyld i dette skæve forbrugsvalg.

Såfremt en lempelse af finanspolitikken bør finde sted — og det kan jo kun den nærmeste fremtid vise — må den efter vor opfattelse finde sted ved en udvidelse af de offentlige goder, goder, der tilfalder alle landets borgere uanset indkomst, og således at også de dårligst stillede i samfundet får gavn heraf.

Det foreliggende finanslovsforslag opererer med godt 1 milliard kr. alene på anlægsbudgettet; jeg skal senere sige lidt mere herom. Men ikke mindst de sidste dages overskrifter i pressen om, at sindssyge børn må vente i årevis på hospitalsindlæggelse, fordi der ikke er plads, vidner om, hvis noget gør det, at staten må have flere penge til rådighed, ikke alene når talen er om sygdomsbekæmpelse, men også på mange andre områder; og selv om staten naturligvis bør spare, hvor der er muligheder derfor, så bør det i hvert fald ikke være her, tværtimod.

Forhåbentlig har jeg med det allerede sagte gjort det klart, at vi alle bør bestræbe os på at føre en politik, der giver muligheder

for en fortsat nedgang i renteniveaue, vel vidende, at en sådan politik, som den højtærede finansminister også er inde på i fremsættelsestalen, kan medføre en begrænsning af den interesse, udlandet hidtil har haft i at yde lån til Danmark, og modsat: af danskernes interesse i at rejse udenlandske lån.

At statens udgifter og tilsvarende indtægter fortsat er voksende, vidner budgetforslaget i sig selv om. Ca. 12 milliarder kroner er jo også efter danske forhold et meget stort beløb. Men måske har man nu lært af udviklingen, at det at slutte et politisk forlig med en fast beløbsramme — sidst på 8.540 mill. kr. — næppe er tilrådeligt, alene af den grund, at en fast beløbsramme for forretningen Danmark vanskeligt kan overholdes i praksis. Det viste sig jo også med al ønskelig tydelighed, den ene gang man forsøgte herpå.

Et budget, der balancerer med ikke mindre end 12 milliarder kr., er naturligvis og kan naturligvis være udtryk for mange ting, så mange ting, at man slet ikke kan komme ind derpå inden for en rimelig tid. At staten bl. a. på anlægsbudgettet anvender et meget stort beløb til nye investeringer af forskellig art, er efter vor opfattelse kun godt og rigtigt, når vi her ser bort fra militæruddgifterne; men spørgsmålet er så bare, om det er nok. Det, staten investerer alt i alt, vil vel næppe nogen sinde være nok, hvis staten ellers har til hensigt at følge udviklingen, hvad staten altid bør gøre, for det er nemlig det billigste i det lange løb. For at indhente noget af det, der i tidens løb har været rædsomt forsømt — den højtærede finansminister er jo selv inde på det samme, når han i fremsættelsen taler om hårdt tiltrængte udvidelser og moderniseringer; jeg tænker her først og fremmest på sygdomsbekæmpelsen, på nye statshospitaler og på forbedring af de gamle; jeg tænker her på hele uddannelsessektoren; jeg tænker på bygningen af eller tilskud til nye plejehjem, forsorgen for evnesvage og mange andre ting — er det virkelig et meget stort spørgsmål, om ikke staten allerede nu burde sætte farten bare et par takker op for at indhente noget af det forsømte lidt hurtigere end forudsat i budgettet; det haster nemlig adskillige steder med at indhente det forsømte.

Fra de borgerlige partiers side giver man

[Skræppenborg-Nielsen.]

ofte ondt af sig, fordi statens udgifter fortsat er stigende, og det har man naturligvis lov til; men man glemmer at tage i betragtning, at bl. a. indførelsen af en omsætningsafgift, som de borgerlige partier jo stemte for — bortset fra partiet de uafhængige — i sig selv betyder, at statens regnskabstal og hele omsætningen stiger ganske betydeligt, fordi også statens mange virksomheder og gøremål skal betale omsætningsafgift.

Det bør heller ikke glemmes, at de nuværende støtteforanstaltninger til landbruget også er medvirkende til, at staten skal bruge flere penge — og det er jo som bekendt ikke småpenge, dansk landbrug har modtaget i de seneste år. Det skal dansk landbrug som sådant fra vor side ikke høre ondt for, selv om vi på en række områder kunne have ønsket en anden landbrugsstøtte end den, der blev lov.

Spørgsmålet er nu, hvor længe denne landbrugsstøtte skal vare ved i betragtning af den glædelige økonomiske udvikling, der har fundet sted inden for landbruget i forhold til i fjor. I forhold til i fjor kan dansk landbrug nemlig konstatere en statusforbedring på omkring en halv milliard kroner, og det er jo ikke så lidt. Hertil kommer — og det er det vigtigste — at de relativt gode priser på landbrugsvarer synes at være stabile, således at påvirkningen af landbrugsindkomsterne i positiv retning anses for at skulle kunne holde. Med andre ord: dansk landbrug er i en helt ny situation, som ikke ret mange havde regnet med var mulig, og det er jo igen en af bekræftelserne på det gamle ord om, at det er vanskeligt at spå om, hvad fremtiden vil bringe. Nu ved jeg meget vel, at udsigterne for dansk landbrug måske ikke bliver så gunstige efter den 1. januar 1964 på grund af fællesmarkedets mulige dispositioner, men alligevel kunne jeg ønske at få lidt at vide om, hvordan regeringen bedømmer situationen, også for så vidt angår den fremtidige støtte til landbruget.

Jeg har i øvrigt bemærket mig, at statens forskellige tilskud til hjælp for u-landene er steget lidt; men her som andre steder i finanslovsforslaget er det virkelig et meget stort spørgsmål, om det nu også er nok, ikke mindst under henvisning til, hvilke

opgaver der venter også Danmark i disse lande.

Jeg agter ikke her at gentage, hvad jeg allerede har sagt ved et par tidligere førstebehandlinger af andre finanslovsforslag. Selv om det, jeg dengang gav udtryk for, fortsat er gældende, i hvert fald for os, skal jeg blot nu sige, at vor stilling til militæruddgifterne naturligvis fortsat er den samme. Vi synes, at det er lige stærkt nok — for blot at holde sig til finanslovsforslagets § 27, der omhandler statens anlægsudgifter — at medens socialministeriet her står opført med bare 3.103.000 kr. og undervisningsministeriet med 121.888.000 kr., møder militærvæsenet op med et beløb på ikke mindre end 271 mill. kr. Vi agter som før ved anden behandling af finanslovsforslaget at stille ændringsforslag om samtlige militæruddgifters bortfald. Vi mener nemlig fortsat, at Danmark bør afruste.

Rimstad: Finanslovsforslaget for 1964-65 er præget af lyssyn hos den højtærede finansminister. Ved lovforslagets fremsættelse sagde han, at landets økonomi udmærker sig ved en prisværdig stabilitet, priserne er stabile, og betalingsbalancen har overskud. Det lyder godt, og endnu bedre er det, at det efter vor opfattelse faktisk forholder sig sådan.

Det må også anerkendes, at ministeren, da han fremsatte forslaget, så at sige afstod fra at tage denne gunstige stilling til indtægt for regeringen og dens handlinger, hvilket hans chef, den højtærede statsminister, ikke undlod at gøre i åbningstalen i år, hvor statsministeren bl. a. om forårets helhedsløsning sagde, at den sammen med omsforliget havde medvirket til at genskabe den økonomiske balance. Denne udtalelse kræver efter min opfattelse en eftersætning, nemlig den, at omsforlig og helhedsløsning nok indtil nu har haft en vis virkning, omend på indeværende tidspunkt en særdeles begrænset og beskedent virkning, på den øjeblikkelige gode økonomiske situation, men at hovedårsagen til denne næsten udelukkende skyldes to faktorer: for det første den internationale konjunkturfremgang, der har muliggjort en forøget afsætning af danske industrivarer til forøgede priser på de udenlandske markeder, og for

[Rimstad.]

det andet det held, som i indeværende år har mødt dansk landbrug på dets traditionelle markeder, og som på ingen måde var at forudse.

Den tilbageholdenhed, som den højtærede finansminister i modsætning til statsministeren udviser med hensyn til at lade regeringens handlinger tilflyde æren for øjeblikkets gode status, gør det nemmere at drøfte med ham det i den givne situation langt interessantere tema: hvordan er de økonomiske udsigter for den nærmeste fremtid, hvordan vil vor situation tegne sig i det næste par år, når vi sammenholder den med de indikationer, vi har for den internationale konjunktur- og markedsudvikling i det samme tidsrum?

Det er sparsomt, hvad den højtærede finansminister siger om dette. Det er indskrænket til en bemærkning om, at der er al mulig udsigt til, at højkonjunktoren vil fortsætte i hovedparten af de industrialiserede lande, der er vore vigtigste aftagere. Den højtærede minister slutter heraf, at vi kan regne med, at der også til næste år vil ske en betydelig forøgelse af vor industrieksport, så meget mere som ministeren mener at vide, at den danske industris konkurrenceevne i den senere tid må være blevet væsentligt styrket.

Om landbrugets situation siger ministeren, at man på baggrund af dette års betydelige stigning i valutaindtægterne hidrørende fra landbrugseksporten næppe skal vente yderligere stigninger næste år, og henviser i den forbindelse til den mindre gode høst i indeværende år.

Dette må siges at være meget summariske betragtninger over for den særdeles vigtige del af de samlede budgetovervejelser, der hedder valutaindtjening. Jeg vil derfor gerne uddybe den højtærede ministers ord en smule for at se, om også de virkelige præmisser svarer til den foretagne bedømmelse.

Lad os tage industriens afsætningsmuligheder først. Jeg vil ikke benægte, at konkurrenceevnen er i stigning, men stigningen er ikke stor nok, og det går ikke hurtigt nok. Dansk industris problem er jo at være konkurrencedygtig på trods af den relativt meget høje danske arbejds løn, og dette mål er først i sigte ved gennemført rationa-

lisering og stærkt forbedret arbejdstilrettelægning. Bag disse to begreber ligger imidlertid altid kravet om forøgede investeringer, og det spørgsmål vil da være ganske naturligt, om regeringen i den senere tid har truffet foranstaltninger, der kan lette sådanne investeringsforøgelser. Jeg tænker i denne forbindelse hverken på store eller små statstilskud, som jeg ud fra en principiel betragtning må afvise, men på, om det hjemlige kapitalmarked gennem en forøgelse af den private opsparing er blevet således støttet, at det kan imødekomme industriens krav om kapitaltilførsel. Spørgsmålet kan besvares benægtende. Regeringen ønsker vedvarende at lægge sin hånd på så stor en del af borgernes indtægter, at kapitaldannelsen gennem privat opsparing bliver for ringe til at dække investeringsønskerne. Man kan udtrykke dette ved at sige, at regeringen, den socialistiske regering, er klog nok til ikke at dreje halsen om på hønen, der lægger guldæg, men dog ikke klog nok til at sørge for tilstrækkelig føde til den af en slags, der får den til at forøge æglægningen.

Det er en kortsynet politik, regeringen her fører. Det viser sig allertydeligst derved, at den på et tidspunkt, som den højtærede finansminister selv karakteriserer som præget af ligevægt mellem efterspørgsel og produktion, alligevel forøger statens udgifter med 800 mill. kr. Der er ingen undskyldning for dette fejlgreb, heller ikke den, at beløbet dækkes gennem øgede skatter, uden at man behøver at ændre skattesatserne, fordi samfundets, d. v. s. borgernes, øgede aktivitet giver øgede indtægter og derigennem øgede skatter med de samme skattesatser. Netop i denne situation burde staten vise tilbageholdenhed med hensyn til sine udgifter, for at skatteborgerne i et øjeblik, hvor en opsparing er særlig påkrævet — og det er den jo i dag — også har noget at spare op af til gavn for de investeringer, som vort produktionsapparat har så stærkt et behov for.

Hvis den højtærede finansministers forventninger om en stadig stigende industrieksport derfor alligevel skulle blive gjort til skamme, vil han i hvert fald på det her nævnte punkt, mangelen på den private opsparing, have en vis anledning til at spørge sig selv, om han på sin side har

[Rimstad.]

gjort, hvad han kunne for at ændre billedet.

Der er også en anden faktor, som vil være i stand til at give finansministerens optimisme med hensyn til industrieksportens stigning betydelige skår. Det er vist efterhånden gået op for alle her i landet, at Danmarks stilling med hensyn til markedsdannelserne ikke på nogen måde ligger gunstigt. Vor placering og vore muligheder på kort sigt i forhold til det europæiske fællesmarked bedømmes vist ingenlunde optimistisk af nogen, heller ikke af den højtærede udenrigsminister. Hertil kommer, at der rundt omkring i verden er markedsdannelser under optræk, som gør alle teorier om en snarlig liberalisering af verdenshandelen til skamme.

Jeg kan i den forbindelse nævne det sydamerikanske fællesmarked, LAFTA, som er i rivende udvikling, og som allerede i det næste par år vil komme til at koste vort land en ikke ubetydelig del af den handel, vi i øjeblikket har på dette kontinent. Også andre steder i verden er der grobund for blokannelser, som vil lægge sig hindrende i vejen for vor eksport. Endelig har vi i den allerseneste tid set, hvorledes vor handel med østlandene er afhængig af dette vældige markedes muligheder for egen valuta-indtjening. Det er således kun få dage siden, at Polen kom med så hårdt et kreditoplæg til så lav en forrentning, at der ikke fandtes muligheder for dansk industri til at imødekomme de udtalte ønsker.

Jeg vil i øvrigt i denne forbindelse mene, at regeringen generelt bør se på de retningslinjer, hvorefter eksportkreditter administreres. Der er her overordentlig meget, som til stadighed skal og bør tilpasses de ændringer, som markederne undergår. Det er også helt afgørende for eksportmulighederne, at tilpasningsprocessen sker hurtigt og på grundlag af gode og solide oplysninger. Det skal understreges, at de senere år har bragt en meget glædelig udvikling på dette punkt i udenrigstjenesten, og at en lang række af vore ambassa-

der gør et glimrende merkantilt oplysningsarbejde, men det skal også tilføjes, at det ikke er alle steder, at denne vigtige udviklingsproces forløber tilfredsstillende. Det vil være rigtigt af den højtærede udenrigsminister at holde øje med processens forløb.

Hvad landbrugets afsætningsmuligheder på kort sigt angår, så synes jeg, det er værd at mærke sig to ting, hvoraf den første er de stedse større vanskeligheder, som vore landbrugsprodukter vil møde i handelen på det europæiske fællesmarked i den nærmeste tid. Det vil vist ikke være overdrevent at betegne situationen her for os som værende på grænsen af det katastrofale, hvis udviklingen går efter de nu afstukne linjer, hvis forløb man blot kan håbe vil ændre sig. Den anden ting er den fare for dansk landbrug, der ligger i den franske landbrugseksports videre udvikling ikke blot inden for de seks, men også ud over fællesmarkedets grænser, hvor i særlig grad det engelske marked på den anden side Kanalen lokker. Dette forhold, som i dag i Frankrig er almindeligt samtaleemne i landbrugs-kredse, bør ikke på nogen måde overses her i landet.

Jeg kan således ikke, når jeg bedømmer vore eksportmuligheder på kort sigt, dele den højtærede finansministers optimisme og ville i hans sted tage flere reb i sejlene. Uvejret, også i form af en meget lavere beskæftigelse end den, der i dag er tegn til, kan komme over os en hel del hurtigere, end regeringen øjensynlig tager bestik af.

Blandt de poster i finanslovsforslaget, som i særlig grad har været genstand for stigninger, skal her særskilt nævnes fire, nemlig uddannelse, trafik, kultur og Grønland, fordi de efter vor opfattelse er karakteristiske for regeringens manglende evne til at holde igen på udgifterne, når politiske hensyn gør sig gældende.

Om uddannelsesposten — altså udgifterne til vort undervisningsvæsen, som sammenlagt snart nærmer sig de to milliarder kr. — som i det nye finanslovsforslag er opført med en vækst i udgifterne på 150 mill. kr.,

[Rimstad.]

siger finansministeren, at man næppe fra nogen side vil kunne rette alvorlige indvendinger imod disse udgifter, da det nu engang er statens opgave at tage sig af den højere uddannelse. Jeg vil gerne medgive, at dette kan være rigtigt, men jeg vil også tilføje, at det må være måden, hvorpå staten løser denne opgave, som er afgørende. Inden for vort parti er vi af den opfattelse, at enhver, der har evner, skal have mulighed for at erhverve sig en uddannelse, men det er ikke ensbetydende med, at al højere uddannelse skal bekostes af staten. Det er heller ikke ensbetydende med, at enhver mindrebemidlet studerende skal kunne søge stipendier og få størsteparten af sin uddannelse betalt af staten. Efter vor mening — og den understreger vi gerne trods den højtærede handelsministers advarsel i dagspressen — bør reglen være, at den egnede og kvalificerede skal kunne søge et lån til supplerende af egne midler, men det skal være undtagelsen, at suppleringen gives som stipendium. Denne regel vil løse en lang række af de problemer, som den nuværende ordning er tyngt af; bl. a. vil den enkeltes frihed til at tage lønnet arbejde i studietiden derved være sikret. Den eksisterende ordning, som i hovedsagen hviler på loven af 31. maj 1961, koster efter vor opfattelse staten alt for store beløb årlig, samtidig med at den i for høj grad begrænser den enkeltes frihed og ansvar.

Hvad det samlede undervisningsvæsen angår, er vi i det hele taget af den opfattelse, at staten bør opgive sit nuværende gratisprincip med hele den offentlige indblanding i alle undervisningsforhold og al den offentlige administration, der følger med de gratis tildelinger. Vi skal fastholde det princip, at enhver skal have mulighed for en uddannelse i henhold til sine evner, men staten bør i dette billede indskrænke sin hjælp til de steder, hvor der er behov for den.

Af trafikudgifterne på godt 1 milliard kr. andrager vejudgifterne ca. 58 pct., heraf motorvejsudgifterne 10 pct., medens statsbanerne tager omkring 37 pct. og de øvrige trafikinvesteringer ca. 5 pct. Iøjnefaldende er den store vejbygningsaktivitet, som er blevet særlig understreget gennem de til hovedvejenes udbygning bevilgede beløb,

der alene andrager 20 pct. af de samlede trafikudgifter.

I det store og hele må det siges, at statens vejinvesteringer, efter at disse er blevet centraliseret, nu er ved at tage overhånd. Det samme er tilfældet med statsbanernes underskud. Begge forøgelser andrager hver for sig 100 mill. kr.; det er i begge tilfælde efter vor opfattelse 100 mill. kr. for meget. Vi kan ikke se rettere, end at vejbygningsaktiviteten inden for visse grænser må kunne dæmpes med dette beløb gennem planlægning over en længere årrække og gennem bedre kontrol, og at statsbanernes kæmpemæssige underskudstilvækst fra 80 mill. kr. til 180 mill. kr. må foranledige trafikministeren til at nedsætte en særlig kommission til undersøgelse af årsagerne til denne sørgelige rekord.

Af bevillingerne til statsbanerne fremgår det i øvrigt, at $\frac{2}{3}$ af underskuddet er betinget af stigende udgifter, $\frac{1}{3}$ af faldende indtægter. Det sidste indicerer, at der er noget galt med driften af denne statsvirksomhed, hvis omfang nok bør tages op til fornyet vurdering, i hvert fald inden det bilkørende Danmark er blevet helt forarmet af at blive færet over Store-Bælt til statsbanernes skyhøje monopolpriser.

Også kulturministeriets budget finder vi alt for ekspansivt. Medens det samlede budget i henhold til nærværende forslag vil vokse med ca. 7-8 pct. fra indeværende år til det næste, vokser udgifterne til den højtærede kulturministers aktivitet med det tredobbelte eller med 25 pct. Det er karakteristisk, at det er samtlige seks hovedposter, der udviser denne stigning. Det er lige så karakteristisk, at alle posterne på budgettets indtægtsside kun er steget med halvdelen af de 25 pct. I vort parti ønsker vi, at der skal findes en rimelig balance mellem borgernes behov for kulturelle værdier og det beløb, som de vil ofre for at få behovet tilfredsstillet. Vi kan således ikke se det rimelige i, at staten skal dække et teaterunderskud på ca. 20 mill. kr. for et teater, hvor kun $\frac{1}{10}$ af befolkningen i bedste fald kan opnå en plads hver i løbet af et år. Jeg kan forsikre den i København boende regering om, at sådanne dispositioner ikke er medvirkende til at befordre forståelsen mellem hovedstad og provins eller mellem landbefolkning og bybefolkning.

[Rimstad.]

Hvad angår teatre, har vi de sidste dage været vidne til, at man for gud ved hvilken gang med kulturministeren i spidsen og via finansudvalg, borgerrepræsentation og kommunalbestyrelse har prøvet at redde det gamle Betty Nansen Teater fra at blive møbelmagasin. Hvad er det for en kultur, man her vil benytte borgernes skatter til at salvere? Det er i hvert fald ikke af den slags, borgerne selv er interesseret i; det taler den lange række af disse ejendommelige redningsaktioner deres tydelige sprog om.

Vi har også under kulturministerens budget fundet udgifterne til det såkaldte Danske Selskab, som vist skal spille rollen som en slags kulturambassadør for dansk kultur i udlandet. Vi har aldrig rigtig forstået meningen med de penge, der her gives ud, men vi finder under alle omstændigheder, at den vækst, der er i udgifterne på denne post, 20 pct. om året, er uacceptabel. Vi kunne i vort parti ønske os, at den højtærede kulturministers virke foregik lidt mindre aktivt. Det ville kulturen næppe lide under og heller ikke statskassen.

Grønlandsministeren møder også med et meget ekspansivt budget med stigninger på omkring 14 pct. De årlige udgifter til Grønland andrager nu omkring 112 mill. kr., hvilket beløb skal komme fra det såkaldte Syddanmarks borgere. Det svarer rundt regnet til, at hver dansker yder omkring 25 kr. om året til grønlænderne, der til gengæld modtager hver 4.000 kr. Beløbet er det samme som det, ungdommens uddannelsesfond giver de studerende. Også her finder vi, at målsætning og udgifter svarer dårligt til hinanden. Vi har også forstået, at man har planer om over en 10 års periode årligt at ville ofre langt større beløb end de her nævnte 100 mill. kr., nemlig i alt 4 milliarder kr. Mit parti mener, at hele Grønlandsspørgsmålet må tages op til ny vurdering, inden man indlader sig på sådanne kostbare eksperimenter, der efter den hidtidige udvikling at dømme kun vil være medvirkende til at forøge utilfredsheden hos en befolkning, der måske endnu ikke er i stand til at tåle den stopforbrug med dansk civilisation og kultur, som vil blive de enorme investeringers tvangsmæssige resultat.

Jeg vil gerne til slut komme tilbage til de økonomiske udsigter, som vort land har inden for den nærmeste fremtid, og på baggrund af hvilke nærværende finanslovsforslag skal vurderes. Jeg sagde i begyndelsen af dette indlæg, at omsforliget og helhedsløsningen indtil nu havde haft en vis, ganske vist beskedent virkning over for den øjeblikkelige økonomiske bedring. Når om kort tid helhedsløsningens løfter om betydelige lønforhøjelser, efterlønsordning og udvidet feriegodtgørelse igen sætter ny fart i omkostningsstigningerne, bliver virkningen modsat. Sammenholdt med de risici, som afsætningen af vor eksport vil blive udsat for inden for kortere sigt, de risici, som jeg her har gjort rede for, og som meget vel kan komme til at slå meget hårdt, vil helhedsløsningens aftaler helt kunne forrykke det billede, som regeringen i dag er så stolt af. Om situationen derved bliver uholdbar i økonomisk henseende, vil i alt væsentligt afhænge af regeringens evne og vilje til at holde igen på udgifterne. Mit parti anser hverken evnen eller viljen for at være dokumenteret gennem de hensigter, det foreliggende finanslovsforslag indeholder, og som først og fremmest er karakteriseret ved stigende udgifter fra regeringens virke på et tidspunkt, hvor denne opfordrer alle borgere til at dæmpe forbruget og oven i købet gennem et tvangslån hos borgerne understreger nødvendigheden heraf.

Rosing: Ved denne første behandling af forslag til finanslov for finansåret 1964-65 vil jeg knytte både en politisk betragtning og nogle bemærkninger til det opstillede budget.

Det er en kendsgerning, at en genopbygning i et hvilket som helst civiliseret samfund og en opbygning af mindre udviklede forhold i u-lande er to forskellige begreber med hensyn til varighed og forudsætninger. Således har efterkrigstiden klart vist, at de af krigen ødelagte forhold — det være sig landets økonomi, udenrigshandel, erhverv, trafiknet, boligforhold og andre — forholdsvis hurtigt kan genoprettes til samme niveau, som de har haft før, eller at man i heldigste fald kunne få det bedre end før. At sådanne forhold kunne blive bragt i orden i løbet af forholdsvis kort tid, har været betinget af, at forudsætningerne —

[Rosling.]

befolkningens høje kulturelle niveau, god uddannelse, arbejds traditioner og andre — eksisterede.

Noget andet er det, når man skal starte og videreføre en opbygning af de mindre udviklede og til dels primitive samfund, hvor næsten alt skal startes fra bunden af, og hvor helt andre forudsætninger hersker, sådan som det var og er tilfældet med de grønlandske forhold. Grønlands geografiske placering, beskaffenhed, langstrakthed og dermed bebyggelsens spredning og klimaet sammen med befolkningens mangelfulde uddannelse og oplysning samt sprogets egenartethed gør både den menneskelige og økonomiske indsats vanskelig, bekostelig og tidkrævende. De årlige bevilninger til forskellige investeringer må nødvendigvis pustes op til det dobbelte, simpelt hen fordi det at bygge og anlægge noget i Grønland i sammenligning med det tilsvarende her i landet er dobbelt så dyrt. Da man lige fra opbygningens begyndelse ikke har taget håndværkeruddannelsen alvorligt op som en lige så nødvendig opgave som alt andet, anvendes stadig uden formindskelse en 125 pct. dyrere arbejdskraft, som hvert år tager halvdelen af investeringsbeløbet tilbage til Danmark. Således har Grønlands udvikling sin andel i den høje beskæftigelse, man i disse år har fået henede; den har også betydet ikke så lidt for mange familiers økonomi og levestandard — for ikke at tale om flere hundrede millioner kroner, som indtil dato er indtjent i amerikanske baser. Forestiller man sig, at håndværkeruddannelsen havde fået faste rammer allerede for 10-12 år siden, så ville de indfødtes deltagelse i byggearbejder — her tænker jeg mest på boligbyggeriet — have været betydelig større, end tilfældet er i dag, og det ville ikke alene betyde en billiggørelse af byggeriet, men også hævelse af mange familiers levestandard. Dette ville også betyde, at bedømmelsen af grønlænderen som en tilskuer ville være mildere.

Jeg ved meget vel, at alle fremtidige investeringer først og fremmest må planlægges, tegnes og udregnes, og at der normalt går 4-5 år, før et projekt er blevet en realitet. Vi ved tillige, at der for hvert projekt skal en bevilling og derefter arbejdskraft til. Det har derfor i løbet af den for-

løbne tid været sådan, at det var svært at skubbe et projekt til side fremfor et andet, idet behovet for investeringer var for stort på alle områder.

Det er nu almindelig kendt, at der er lavet både kortsigtede og langsigtede uddannelsesplaner for den kommende tid, og at der i den seneste tid er arrangeret kortvarige kursus for håndværkere, formænd, fiskere og sømænd. Det er hensigten, at alle forskellige uddannelsesformer, så vidt mulighederne tillader det, skal foregå i Grønland. Det er også klart, at det vil vare mange år endnu, før vi ser lærlingeuddannelsens resultater i Grønland blive følelige. Efter min mening er derfor den eneste mulighed for at fremskynde uddannelsen af grønlændere, specielt håndværkeruddannelsen, indtil der er oprettet tilstrækkelige uddannelsessteder i Grønland, at sende så mange emner, som det er økonomisk muligt, til uddannelse hernede. På den måde kan vi jo hurtigere komme over den påstand, som der vel kan være noget om, at vi er tilskuere, medens byggearbejder udføres af den dyre udsendte arbejdskraft.

Som jeg tidligere har oplyst ved en anden lejlighed vedrørende den ringe indsats på uddannelsesområdet, konfirmeres der nu mellem 600 og 700 børn årlig. Kun ca. 100 af dem har nu mulighed for en fortsat undervisning. Resten må gå ud i erhvervene, og da de unge, der har gennemgået efterskolen, ganske naturligt antages som lærlinge på en eller anden erhvervs virksomhed eller institution, så er chancen for $\frac{5}{6}$ af de konfirmerede mikroskopisk lille.

Enhver, der har fulgt dagbladene i den seneste tid, kan ikke undgå at vide, at den yngre generation ikke længere tolererer den politik, der føres for Grønland for tiden, og ikke mindst for så vidt angår forskelsbehandlingen på det lønmæssige område for de grønlændere, der har samme uddannelse og samme ansvar som deres danske kolleger. Kritikken synes jo ifølge efterretningerne deroppefra oven i købet at have resulteret i et forsøg på at danne et politisk parti.

Lad mig sige, at jeg er glad for, at der kommer kritik, og ikke mindre for, at disse kritikere forsøger at organisere sig. Det er godt at se, at vor befolkning vågner politisk og lever med i problemerne; det er en ud-

[Rosing.]

vikling, som vi alle — både hernede og i Grønland — må betragte som et fremskridt.

Men den omstændighed, at der er bevægelse og liv i en befolkning, og at man er glad herfor, behøver jo ikke at betyde, at man er enig. Jeg tror, at de nuværende kritikere forenkler problemerne alt for meget, og kritikens form har været urimelig hård, så hård, at jeg tidligere har måttet tage afstand fra dens fremsættelse.

Jeg vil gerne om lønproblemet sige følgende. Eftersom jeg har været med til forhandlinger om den fremtidige lønordning i Grønland og ved mange lejligheder har fremført samme synspunkter som de nu udtrykte, vil jeg fremhæve, at dette er en meget vanskelig og kompliceret opgave, som ikke kan ordnes i en hånd vending og uden store økonomiske konsekvenser for Grønland og ikke-lønmodtagernes del af den grønlandske befolkning. Det vil stadig være vort mål at søge ligestilling, men af mange vægtige grunde og for ikke unødvendigt at belaste vor udvikling har vi i G 60 været enige om at foreslå den lønordning i en overgangstid, der indebærer forbedringer for de fleste lønmodtagere, og som foreløbig ikke gør en indførelse af direkte skatter i Grønland nødvendig.

For at give den unge generation hurtigere uddannelse og dermed hurtigere overtagelse af stillinger og funktioner inden realiseringen af planerne om oprettelse af 2 nye realskoler og en håndværkerfagskole i slutningen af 1960'erne vil jeg henstille, at der i endnu større målestok sendes unge til uddannelse her i landet.

Ligeledes kan jeg ikke ved denne lejlighed undlade at nævne en kraftig grønlandsk reaktion over den højtærede udenrigsministers udtalelse ved åbningen af studenternes u-landsindsamling torsdag den 24. oktober, nemlig denne udtalelse — jeg beder formanden om tilladelse til et kort citat —:

„Det er lige ved, at det bedre kunne betale sig at give dem“ — altså grønlænderne — „socialhjælp alle sammen“.

Jeg må erkende, at jeg ligesom andre grønlændere er rystet over tanken bag denne sætning, udtalt af det regeringsmedlem, der har mest med u-landsarbejdet at gøre. Jeg fandt den højtærede udenrigsministers ud-

talelse ikke alene i uoverensstemmelse med vor opfattelse vedrørende den høje regerings, folketingets og den danske befolknings klart udtrykte vilje til at skabe de muligheder i Grønland, hvis tilstedeværelse er en betingelse for, at vi med tiden kan udvikle os, men også fordi det senere i referatet er udtrykt, at det også er vigtigt, at man står sig godt med u-landene, fordi det vil gavne Danmarks fremtidige handelsforbindelser. Med den højtærede udenrigsministers egen betegnelse lød det nærmest forfærdeligt, selv om vi indrømmer, at det store beløb, Danmark hvert år må ofre på vor udvikling — til investeringer og drift — må vindes igen på en eller anden måde. Men den højtærede ministers senere erklæring beroligede mig fuldt ud, så jeg kunne vente med min nødvendige kommentar til denne behandling af finanslovsforslaget, og jeg er også overbevist om, at svaret udtrykte ministerens reelle hensigter for os og vor udvikling.

Dernæst vil jeg i al korthed og i relation til den højtærede Grønlandsministers redegørelse i begyndelsen af november om fiskeriet ved Grønland berøre spørgsmålet om igangsættelse af grønlændernes søgøende fiskeri.

Vi ved alle, at der i tidens løb er etableret nogle fabrikker i Grønland til ophjælpning af hovederhvervet, fiskeriet, og den grønlandske fiskerflåde har også i den forløbne periode udviklet sig, så der i dag ejes ikke så få mindre kuttere, som dog er for små til bankefiskeri uden for kysten.

I år, da torskefiskeriet af klimatiske og af andre grunde er slået helt fejl, medens mulighederne for et stort fiskeri ude ved bankerne var de samme og udnyttedes fuldt ud af udenlandske og færøske fiskere, er det os ganske indlysende, at der må foranstaltes målbevidst og fast foruddannelse af grønlændere til det søgøende fiskeri. Dette spørgsmål bør ikke længer være et bytte for tilfældighedernes spil. Hidtil har få grønlændere ganske tilfældigt deltaget i søgøende fiskeri som besætningsmedlemmer om bord på færøske og norske linebåde, og det har været grønlændere, som ikke har haft videre planer for deres fremtid som fiskere om bord på sådanne større fiskerifartøjer. Ved etablering af fabrikkerne i Grønland har det ikke været

[Rosing.]

tanken, at norske linebåde skulle forsyne de nye fabrikker med råvarer. Nej, tanken har været, at rigets borgere skulle udnytte disse skabte muligheder fuldt ud. Men således som den grønlandske fiskerflådes stade er, er der stadig ingen udsigt til en større indsats fra vor side. Den højtærede fiskeriminister har for nylig sagt, at fiskeriet i Grønland er ineffektivt og derfor bør effektiviseres. Dette skal stort set ske med vor kommende deltagelse i bankefiskeriet. En chartring af linebåde eller trawlere bemandet med grønlændere ledet af en erfaren kaptajn ville let kunne realiseres og bekostes f. eks. i fællesskab af landskassen og staten. Uden nærmere uddybning af spørgsmålet og videre argumentation vil jeg håbe, at de eventuelle forslag, der til sin tid vil komme fra G 60s underudvalg vedrørende bankefiskeri og udbygning af fiskerflåden, vil blive modtaget med forståelse og velvilje.

Jeg må uden mange direkte kommentarer til enkelte poster i finanslovsforslaget grønlandske del sige, at budgettet for Grønland i sin helhed igen udtrykker en klar velvilje over for vor udvikling, et positivt svar til den kraftige kritik af Grønlandspolitikken, der er udtrykt i den senere tid; og det udtryk for støtte, der kom fra det ærede medlem fru Grethe Philip, vil jeg takke for. Som man kan se af tallene, viser budgettet for Grønland stigning både på drifts- og anlægssiden, og det er en stor stigning af lønninger og priser, som har ikke så lidt at sige i disse udgiftsposter. Jeg skal i øvrigt i denne forbindelse henvise til mine betragtninger og ønsker i denne sag.

Jeg kunne have lyst til at pege på enkelte poster, men indskrænker mig til følgende.

Jeg har i åbningsdebatten bl. a. berørt boligproblemet i Grønland, og jeg skal ved denne lejlighed ikke gentage, hvad jeg har sagt vedrørende dette spørgsmål; men jeg kan ikke lade være med at knytte en bemærkning til det i finanslovsforslaget opstillede beløb til udlån og støtte til boligbyggeriet i Grønland. I § 30.I.C. nr. 19 er der således foreslået 17 mill. kr. for finansåret 1964-65, altså den samme størrelsesorden som i indeværende finansår. Jeg bemærker, at 2,4 mill. kr. af dette beløb er beregnet

anvendt til færdiggørelsesudgifter for 89 etagehuse, der blev påbegyndt i 1962, og at 6,3 mill. kr. anvendes til færdiggørelse af 84 etagehuse, som er påbegyndt i år.

Men den egentlige tilgang af boliger — bortset fra igangsættelse af etageejendomme, som kommer til at rumme 108 boliger — der skal bygges i det kommende finansår, er kun på 144 boliger i enkelt- og dobbelt-huse, hvortil er anslået 8,3 mill. kr. Jeg ved udmærket godt, at færdiggørelse af etagehuse giver mulighed for dækning af visse boligbehov i visse byer i Grønland, og at en eventuel større indsats i boligbyggeriet ikke alene afhænger af bevillinger, men også af arbejdskraft, navnlig når det gælder etagebyggeri. Men for enkelt- og dobbelt-husenes vedkommende vil jeg igen henvise til mine udtalelser under åbningsdebatten, nemlig at der så vidt muligt bør tilstræbes billigere og mere tilvante boligformer til de kommende mange tilflyttere fra de små steder. I den forbindelse tænker jeg også på mange meget sølle huse på østgrønlandske pladser, bl. a. i Kap Dan, som absolut trænger til en udskiftning med nye snarest muligt. Vedrørende boligbyggeriet i Grønland efterlyser jeg i øvrigt større indsats fra den højtærede Grønlandsminister, idet han i foredrag i august måned i år flere gange har udtalt, at bevillinger på 17 mill. kr. i år må forøges med mindst 50 pct., „hvis man blot ville holde trit med behovet“ — som der står i bladene. Jeg tror også, at de grønlandske håndværksmestre vil være glade for større indsats i enkelt- og dobbelt-husbyggeri.

I øvrigt vil jeg til slut stille et spørgsmål til den højtærede minister for Grønland: er det beløb, der er afsat til „Andre videnskabelige undersøgelser“, altså § 9, nr. 7.07., tiltænkt samfundsforskningens fortsættelse? Hvis dette ikke er tilfældet, vil jeg i overensstemmelse med den højtærede ministers besvarelse af det ærede medlem hr. Vivikes spørgsmål forleden efterlyse ministerens positive indstilling hertil.

Jeg skal med disse få bemærkninger anbefale, at man giver denne del af budgettet en velvillig behandling.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Udvalget angående forslag til lov om

[Formanden.]

forlængelse af lov om valutaforhold m. v. har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 4. december, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Spørgsmål til ministrene.*

2) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om nedslag i skatteansættelsen for folkepensionister m. fl.

3) *Anden (sidste) behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning om beretning angående Nordisk Råds 11. session 1963.

4) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om Danmarks deltagelse i det europæiske rumforskningssamarbejde.

5) *Fortsettelse af første behandling af:*

Forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1964 til 31. marts 1965.

Mødet hævet kl. 17⁵⁰.

---

33. møde.

Onsdag den 4. december kl. 13.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler landbrugsministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om udlån til statshusmandsbrug m. m. og

forslag til lov om udlån til arbejderboliger på landet.

I skrivelse af dags dato meddeler indenrigsministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om indfødsrets meddelelse.

I skrivelse af dags dato meddeler ministeren for kulturelle anliggender, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om de kulturhistoriske lokalmuseer.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Landbrugsministeren (Skytte): Herved har jeg den ære for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om udlån til statshusmandsbrug m. m. og forslag til lov om udlån til arbejderboliger på landet.*

Ved de to lovforslag søges de fornødne midler til gennemførelse af udlånsvirksomheden til de nævnte formål stillet til rådighed for finansåret 1964-65.

I forslaget til lov om udlån til statshusmandsbrug m. m. er de beløb, der foreslås stillet til rådighed af jordfondens midler, af samme størrelse som i den gældende udlånslov, medens rådighedsbeløbene af statskassen er fastsat ud fra en forventning om en stærk nedgang i udlånsvirksomheden til oprettelse af nye brug, hvorimod der forventes en betydelig forøgelse af udlånsvirksomheden til supplerende af mindre brug, herunder sammenlægninger af mindre brug.

Lovens sigte er således til dels et andet end tidligere, idet formålet nu hovedsagelig er at fremme en mere hensigtsmæssig brugsstørrelse. Lovens titel er herefter for så vidt knap så vejledende, da ordene „m. m.“ nu dækker hovedparten af udlånsvirksomheden, men da loven ligesom de tidligere udlånslove hviler på statshusmandsloven og er en fortsættelse af disse udlånslove, har jeg ikke fundet tilstrækkelig anledning til at foreslå titlen ændret.

Skulle det foreslåede rådighedsbeløb til nyoprettelser vise sig for højt uanset de stigende priser og omkostninger pr. brug og beløbet til suppleringer og sammenlægninger være for lavt, vil der med hjemmel i lovforslagets § 7, stk. 3, være mulighed for overførelse af et beløb fra det ene formål til det andet.

Forslaget til lov om udlån til statshusmandsbrug m. m. er i øvrigt en gentagelse